SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
17/2017
29. apríl 2017

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KOMU A NA ČO POSLÚŽIL PROTIKORUPČNÝ POCHOD Strana 4.

BREXIT URČITE PRINESIE STRATY OBOM STRANÁM Strana 5.

TRETIA ZNIČUJÚCA RANA PRÁVNEMU SYSTÉMU ŠTÁTU Strana 6.

ĎALŠIE SLOVENSKÉ TABU – PREZIDENT JOZEF TISO Strana 7.

GROSMAN NIKDY NEZABUDOL NA KRAJ POD VIHORLATOM Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Počas piatich dní tohtoročných veľkonočných sviatkov policajti odhalili pri bežných kontrolách pod vplyvom alkoholu sedemdesiatpäť účastníkov cestnej premávky, z toho tridsaťpäť vodičov a štyridsať cyklistov. V hranici priestupku, teda jazda s alkoholom do jedného promile, prichytili osemnásť vodičov. Viac než jedno promile malo v krvi až sedemnásť vodičov. Oveľa tragickejšia je však bilancia nehodovosti. Kým vlani počas veľkonočných sviatkov zaevidovala polícia deväťdesiatdeväť dopravných nehôd, v tomto roku ich bolo až stosedemdesiatdva. V minulom roku prišla o život jedna osoba, tri utrpeli ťažké zranenia a tridsaťjeden osôb sa zranilo ľahko. Tento rok dopadol oveľa tragickejšie: domov sa už nevráti päť ľudí, osem utrpelo ťažké zranenia a osemdesiatdva ľahké.

To najhoršie v dejinách sa na ceste udialo až po Veľkej noci. Po prudkej aprílovej zmene počasia s príchodom mrazov, snehu a poľadovice sa pod Vysokými Tatrami stala najmasovejšia dopravná nehoda. Prvé správy hovorili o tom, že 20. apríla sa po šiestej hodine ráno zrazilo na diaľnici D1 medzi Jánovcami a Popradom niekoľko desiatok áut. Prvotné informácie hovorili až o tridsiatich motorových vozidlách a štyroch zranených osobách. Nakoniec bola bilancia oveľa otrasnejšia. Počet havarovaných automobilov prekročil päťdesiatku a zranených bolo až dvadsaťštyri ľudí.

Na miesto prišlo šesť posádok Záchrannej zdravotnej služby, zasahovali aj dve desiatky hasičov z Popradu, Mengusoviec, Levoče, Prešova a zo Záchrannej brigády HaZZ v Žiline. Pacientov transportovali do nemocníc v Poprade, Spišskej Novej Vsi, Levoči a Kežmarku. Pre víchricu a snehovú búrku nemohli zasahovať vrtuľníky a napokon sa pri odstraňovaní následkov reťazovej havárie zrazili aj odťahové auto a odhŕňač snehu. Nehodový úsek úplne spojazdnili až po dvadsiatich štyroch hodinách. Aj to svedčí o tom, že zatiaľ ešte nie sme na podobné kalamitné a dopravné situácie pripravení. Jazdime opatrne!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2017022

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
17
9 770862 882007

Šiesty ročník matičnej Národnej slávnosti účastníkov poučil aj potešil

Devín v znamení Matice slovenskej

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Už po šiestykrát sa na staroslávnom hrade Devíne konala Národná slávnosť, ktorú tradične organizoval Dom Matice slovenskej v Bratislave a podieľali sa na nej aj ďalšie štátne, regionálne, mestské, obecné a cirkevné organizácie. Organizátorom liturgickej časti podujatia bol bratislavský eparcha Gréckokatolíckej eparchie Mons. Peter Rusnák. Nad podujatím prevzal záštitu predseda Národnej rady slovenskej republiky Andrej Danko.

Výlet štúrovcov na Devín 24. apríla 1836 bol jedným z najvýznamnejších historicko-obrodeneckých podujatí slovenskej mládeže v procese národného uvedomovania sa v prvej polovici 19. storočia. Horlivými hlásateľmi národného obrodenia boli príslušníci mladej slovenskej inteligencie združení okolo Ľudovíta Štúra. Na ich buditeľské dielo nadviazala Matica slovenská organizovaním Národnej slávnosti, ktorá sa tento rok konala 22. apríla 2017.

Na 2. ročníku matičného folklórneho festivalu vystúpilo vyše 380 účinkujúcich z celého Slovenska.

■ VENCE VĎAKY

Národná slávnosť na Devíne sa začala zhromaždením účastníkov pri súsoší sv. Cyrila a Metoda pred Farským kostolom povýšenia Svätého kríža na Námestí sv. Cyrila a Metoda v Devíne. Úvodné slovo pred pamätníkom povedal riaditeľ Domu Matice slovenskej v Bratislave Ing. Jozef Bača, PhD. Zdôraznil najmä úlohu svätcov Cyrila a Metoda, ktorí pre našich predkov položili základy vlastnej cirkvi i písma, základy vzdelanosti aj dnešnej národnej svojbytnosti. Po ňom vystúpil správca MS Mgr. Maroš Smolec a okrem iného poďakoval prítomným za účasť na podujatí a vyjadril presvedčenie, že Národná slávnosť na Devíne sa už etablovala ako tradičné a dôstojné podujatie pre vlastencov bez rozdielu konfesionálnej príslušnosti. Po položení vencov sa účastníci podujatia presunuli pred pamätnú tabuľu Antona Bernoláka na budove rímskokatolíckeho farského úradu kostola povýšenia Svätého kríža. Úvodné slovo mal správca farnosti ThLic. Marián Gavenda. Zaujímavo a nadčasovo porovnal mládež z čias Bernoláka, ktorá bola vystavená maďarizačným tlakom, s dnešnou mládežou, ktorú formuje a deformuje globalizačný tlak médií. Prítomní si pamiatku jedného z otcov súčasnej slovenčiny uctili položením vencov a presunuli sa na hrad Devín.

■ EKUMENICKÝ OBRAD

Pri pamätnej tabuli pripomínajúcej výlet štúrovcov na tieto miesta v apríli 1836 mal úvodné slovo Mgr. Ján Hroboň, zborový farár Evanjelickej cirkvi a. v. v Bratislave-Dúbravke. Kľúčovou osobnosťou jeho prejavu bol Jozef Miloslav Hurban, ktorého dvojsté výročie narodenia si tohto roku pripomíname a ktorého krédo „Pravde a národu“ má najmä dnes neustálu inšpiratívnu platnosť. Po položení vencov k pamätnej tabuli sa účastníci presunuli k základom veľkomoravského kostola v dolnej časti hradu. Ekumenickú bohoslužbu viedol Theol. Univ. Rastislav Čižik z gréckokatolíckeho Katedrálneho chrámu Povýšenia vznešeného a životodarného kríža v Bratislave za spoluúčasti ThLic. Mariána Gavendu a Mgr. Jána Hroboňa. Historickými priestormi Devínskeho hradu sa niesli velebné tóny duchovných piesní a na tvárach zúčastnených bolo vidieť, že plne prežívajú tieto chvíle v znamení viery, ktorá prináša vnútornú očistu a mier i lásku v srdciach.

■ FOLKLÓR PRIŤAHUJE

Hlavnou časťou programu tohtoročnej Národnej slávnosti na Devíne bol druhý folklórny festival Matice slovenskej. Diváci si mali z čoho vyberať, keďže vystúpili kvalitné folklórne súbory, ako Folklórny súbor Zemplín Michalovce z Košického samosprávneho kraja, mužský Starohorský banícky spevokol zo Starých Hôr, Detský folklórny súbor Prvosienka z Banskobystrického samosprávneho kraja, divadelno-hudobná skupina zastupujúca Oravský hrad – Oravské múzeum a Folklórny súbor Oravan z Nižnej nad Oravou zo Žilinského samosprávneho kraja, Folklórna skupina Limbora Prečín z Trenčianskeho samosprávneho kraja, mládežnícky a detský folklórny súbor Matičiarik z Nových Zámkov z Nitrianskeho samosprávneho kraja a ďalšie súbory a skupiny. Práve už spomenutý folklórny súbor Zemplín predviedol vynikajúci program plný temperamentu a krásnych ľudových piesní, na ktoré početné publikum vďačne reagovalo. Môžeme teda konštatovať, že šiesty ročník Národnej slávnosti na Devíne sa vydaril a ukázal, že cesta, ktorou sa vydali organizátori, má správny smer.

3 OTÁZKY PRE:

riaditeľa Domu Matice slovenskej v Bratislave Jozefa BAČU

Matičný Devín podporili ústavní činitelia

● Matica slovenská aj tento rok pripravila úspešnú Národnú slávnosť na Devíne. Pri jej organizácii sa však objavili mnohé nepredvídateľné problémy. Ako by ste charakterizovali prípravu tohto ročníka národného výstupu na Devín?

Národná slávnosť na Devíne 2017 nadviazala na všetko pozitívne, čo pripravili v minulosti naši predchodcovia. Samozrejme, celkové rozšírenie programu podujatia prinieslo veľa komplikácií. No každý problém možno zároveň brať ako výzvu. Počasie nás tento rok vôbec nešetrilo a tento aspekt sme museli jednoducho zobrať ako realitu a popasovať sa s ním.

● Podľa našich informácií viaceré verejné inštitúcie nemali záujem – ako po iné roky – podieľať sa na príprave slávnosti. Aké dôvody uviedli?

Áno, boli také inštitúcie a boli takí ľudia, ktorí nás nepodporili, ale nebudem ich menovať. Poslanie Matice slovenskej je slovenský národ spájať, nie rozdeľovať. Verím, že do budúcnosti ich svojou prácou presvedčíme a pridajú sa aj oni.

● Na druhej strane dvaja najvyšší ústavní činitelia matičné podujatie podporili. Boli nimi premiér R. Fico a predseda parlamentu A. Danko. Ako vnímate ich postoj k podujatiu i k Matici slovenskej?

Podporu najvyšších ústavných predstaviteľov si vážime. A podobne to je aj vo vzťahu k mnohým županom, ktorí bez ohľadu na ich politickú príslušnosť vyslali na naše podujatie umeleckých zástupcov svojich krajov v rámci našej programovej myšlienky „Bratislava – hlavné mesto všetkých krajov Slovenska“. Nikto z nás nie je ostrov sám pre seba a Matica slovenská musí byť vo svojej činnosti nadkonfesionálna a nadstranícka a spájajúca. Tak ako nás nesmierne teší, že tento rok na naše podujatie prijali pozvanie evanjelický, gréckokatolícky a rímskokatolícky kňaz v rámci ekumenickej bohoslužby, podobne nás teší aj podpora politikov rôznych politických strán. To, že nás podporili predseda NR SR Anton Danko a predseda vlády SR Robert Fico, považujem za prejav ich názoru, že Matica slovenská má reálnu budúcnosť.

Zhováral sa Maroš SMOLEC
Foto: archív (jb)

V SNN 18/2017 SI PREČÍTATE

■ V Nadlaku sa už po deviaty raz stretli kultúrni a vedeckí pracovníci z Dolnej zeme
■ A. M. Húska, J. Chovan-Rehák a F. Vnuk – autori knižky Západ vs. Východ
■ Karol STRMEŇ patril k vedúcim osobnostiam slovenského povojnového exilu

Neprajníci slovenskej štátnosti úspešne pôsobia v Moste – Híd

Zásadné zmeny ústavného systému

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Či ide o využívanie faktu, že ľudia majú krátku pamäť alebo sú naivní, ťažko posúdiť, ale výroky predsedu KDH Alojza Hlinu pôsobia skôr ako prejav zabávača než politika. Je pravda, že KDH je už vyše štvrťstoročie na politickej scéne, ale to neznamená, že verejnosť zabudla na jeho negatívne účinkovanie v emancipačnom procese Slovákov pred vznikom štátu, čo trvá dodnes.

Nedávno Hlina prostredníctvom televízie TA3 vysvetľoval pozíciu KDH, ktorá je podľa jeho názoru oveľa silnejšia na medzinárodnej úrovni než na domácej politickej scéne. Preto má právo hovoriť do politiky EÚ. Ak by sme použili analógiu so Slovenskom, tak KDH by nemalo mať právo zúčastňovať sa na politike štátu, lebo ho nechcelo.

■ SILNÝ MOST

Aktuálne nie je KDH otázkou dňa. Zrušenie amnestií, prijatie zákona o extrémizme či dvojjazyčné tabule na železničných staniciach svedčia o tom, že určujúcou stranou v koalícii je Most – Híd. B. Bugár právom môže tvrdiť: V tejto vláde presadíme najviac. Hoci jeho strana je početne najmenším subjektom koalície, jej vplyv je nezanedbateľný. Vťahuje koaličných partnerov do plnenia požiadaviek opozície. Lebo nedá sa poprieť, že pre Bugára sú prirodzenejšími politickými partnermi Sulík, Matovič alebo Kollár než Danko a Fico. Čo asi viedlo Smer-SD a SNS, že sa rozhodli podporiť Kresákov návrh na zrušenie amnestií, hoci predtým jasne deklarovali, že amnestie sa zrušiť nedajú? Čo ich prinútilo nasmerovať Slovenskú republiku do právne neriešiteľnej situácie a otriasť základmi demokratického štátu? Možno tlak verejnosti...

Prezident republiky Andrej Kiska na pohrebe prezidenta Michala Kováča bez hanby nazval obdobie vlády Mečiara zločineckým.

■ ZMENY SYSTÉMU

Nuž treba pripomenúť, že v tomto období nedošlo k búraniu ústavného systému, nedošlo k žiadnym zásadným zmenám právneho poriadku, ktoré by sa týkali charakteru demokratického právneho štátu. K legislatívnym zmenám, ktoré vážne zasahujú do ústavného systému, dochádza v súčasnosti. Je to azda výsledok účasti neprajníkov slovenskej štátnosti vo vládnej koalícii? Ide predovšetkým o politikov z Mostu – Híd, ako napríklad F. Šebeja a jemu podobných. Teda politikov, ktorým už len pohľad na slovenský znak dvíhal žalúdok.

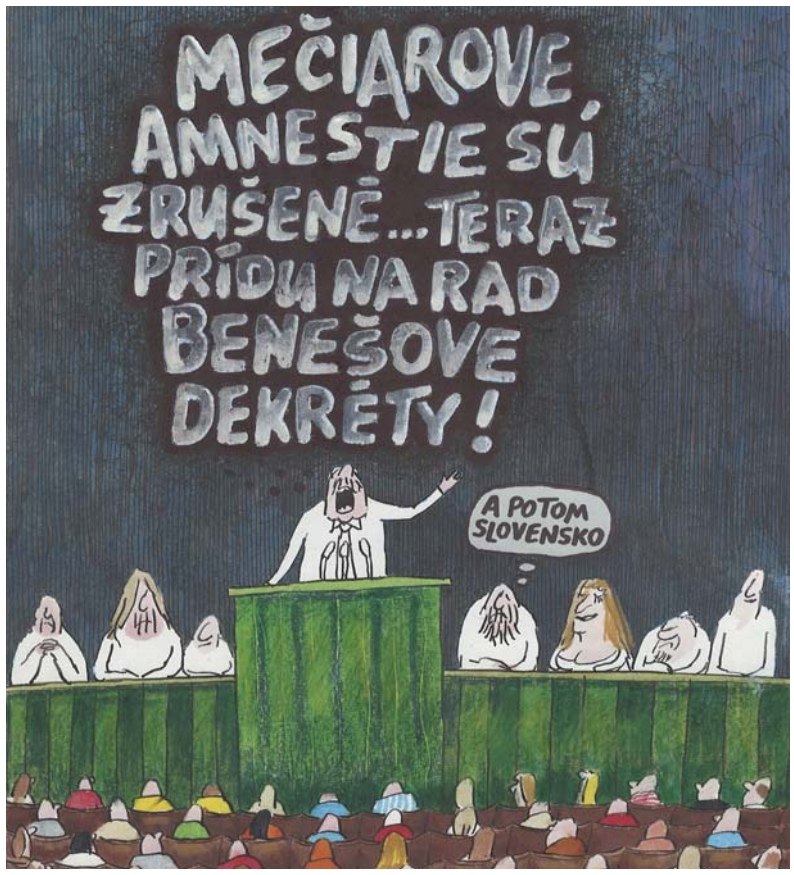

Starodôchodcovia sa dočkali prilepšenia od januára budúceho roka

Dôchodky najstarších budú zvyšovať

Ján ČERNÝ – Foto: autor

Od januára budúceho roka by si mali starodôchodcovia na Slovensku finančne polepšiť. Vláda schválila návrh novely zákona o sociálnom poistení, ktorou sa majú zvýšiť dôchodky starodôchodcom aj tzv. socialistickým dôchodcom.

Dôchodky sa budú zvyšovať tým dôchodcom, ktorí odišli do penzie pred 1. januárom 2004. Zmeny sa majú dotknúť priznaných dôchodkov do konca roka 2003, ktoré sú nižšie ako dôchodky, ktoré boli dôchodcom priznané pri rovnakých zárobkoch a rovnako odpracovaných rokoch podľa nového zákona platného od 1. januára 2004. Dôchodky sa budú prepočítavať individuálne.

Starodôchodcovia majú konečne dôvod na aký-taký úsmev.

■ SKROMNÉ POLEPŠENIE

Prijatím návrhu zákona by sa mali zvýšiť príjmy dotknutých osôb v roku 2018 v priemere o približne 45 eur a v rokoch 2019 a 2020 v priemere o približne 46 eur. V rokoch 2019 a 2020 bude uvedené zvýšenie podľa rezortu práce závisieť od percenta indexácie starobného dôchodku. Zvýšenie dôchodku by sa malo v roku 2018 týkať približne 88 400 ľudí. Okrem starodôchodcov sa majú dôchodky zvyšovať aj socialistickým dôchodcom. Ide o časť starodôchodcov, ktorí išli do dôchodku do 30. septembra 1988 a ich starobný dôchodok bol priznaný z upraveného priemerného mesačného zárobku v sume najmenej 2 333 slovenských korún. Týmto ľuďom má dôchodok stúpnuť o 25,50 eura. Zvýšenie by sa v roku 2018 malo dotknúť približne 12 900 ľudí, v roku 2019 približne 10 500 a v roku 2020 by si malo polepšiť 8 400 dôchodcov.

■ INDIVIDUÁLNE PREPOČTY

Právna norma má nadobudnúť účinnosť od 31. decembra 2017. S cieľom vytvoriť dostatočnú lehotu potrebnú na technicko-organizačnú prípravu Sociálnej poisťovne na vykonanie zákona sa účinnosť právnej úpravy nového určenia sumy starobného dôchodku starodôchodcom navrhuje od 1. januára 2018. Náklady na zvýšenie dôchodkov dosiahnu približne 50 miliónov eur v roku 2018, v roku 2019 by to malo byť v sume 47 miliónov eur a v roku 2020 by malo predstavovať 45 miliónov eur.

Dôchodky dôchodcov, ktorí išli do starobného dôchodku pred 1. januárom 2004, sa budú prepočítavať individuálne. Povedal to po rokovaní vlády minister práce, sociálnych vecí a rodiny Ján Richter. Prepočítavanie by sa malo stihnúť do októbra 2018, údajne bude však snahou stihnúť prepočty do konca prvého polroka budúceho roka. Prepočítaný dôchodok vyplatí Sociálna poisťovňa so spätnou účinnosťou od 1. januára 2018.

■ BUDE SA DEDIŤ

„Teoreticky sa môže stať, že ak by v priebehu prvého polroka budúceho roka dôchodca zomrel, má od 1. januára 2018 až do dňa úmrtia nárok na (zvýšený) dôchodok. Ak by počas prvého polroka 2018 nemal dôchodca dôchodok prepočítaný, nárok mu nezaniká. Bol by však predmetom dedičského konania," vysvetlil minister Richter.

VŠIMLI SME SI

Literárno-hudobnou kompozíciou k dvojstému výročiu narodenia J. M. Hurbana sa nedávno začal a potom aj uskutočnil v Mestskom kultúrnom stredisku v Novom Meste nad Váhom jubilejný dvadsiaty ročník medzinárodného divadelného Festivalu Aničky Jurkovičovej.

Fenomén J. M. Hurban

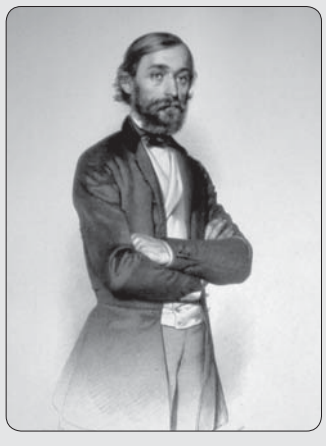

Treba sa pristaviť pri tejto aktivite najmä v súvislosti s čoraz častejšími výkrikmi: „Načo je nám Hviezdoslavov Kubín?" – „Načo sú nám kadejaké „Jurkovičové?"

Dnes totiž môžeme iba ak žasnúť, aké hlboké korene a rôzne pohnútky mala potreba uzákonenia spisovnej slovenčiny. A čo pre nás súčasníkov znamenala.

Rok po výlete štúrovcov na Devín, teda v roku 1837, na lýceu v Bratislave prepukli nepokoje. Boli namierené proti činnosti školského senátu a proti pripravovanému nariadeniu miestodržiteľskej rady v Budíne o zákaze študentských spoločností. Za protesty proti tomuto zámeru si Hurban už v jeseni 1836 vyslúžil trojku z mravov a študent Ján Maróthy si dokonca odsedel niekoľko týždňov vo väzení. Už tu v škole mladý Jozef Miloslav Hurban po prvý raz prejavil svoju revolučnú povahu.

Skúsme zacitovať z o rok mladšieho listu Hurbana Václavovi Staňkovi: „Ja som rozprával v tie dni s niekoľkými politikmi, horlivými (div u nás!) Slovanmi, ktorí mi na moje dohováranie, že mnohí politici zle píšu po slovensky, odpovedali takto: Vy, páni, chcete, aby sme my dobre písali po slovensky! Aj poviem: vzdelávajte sa, hovoria všetci, slovenčinou ako Bernolák! ... Teraz nevieme, čoho sa držať, preto píšeme, ako nám príde. A pravda je, že my aj keby sme Čechmi chceli byť, nemôžeme."

Hurban už potrebu uzákonenia slovenčiny nikdy z mysle nepustil. Je teda namieste pýtať sa, načo sú nám podujatia hoci aj na jeho oslavu?

Štefan ZLATOŠ
Foto: archív autora

Poľnohospodárska platobná agentúra rozdelí dvadsaťpäť miliónov eur

Mladým farmárom vyhodnocujú ich projekty

Štvrtina žiadateľov bude mať radosť, o niečo menej z nich si musí dať viac záležať na príprave žiadosti a viac ako polovica žiadateľov dostane zlú správu, že pre nich niet peňazí, aj keď...

Poľnohospodárska platobná agentúra (PPA) začala rozposielať rozhodnutia. Dokončila tak vyhodnocovanie projektov opatrenia Mladý farmár z Programu rozvoja vidieka. Šťastlivci získajú nenávratný finančný príspevok vo výške päťdesiattisíc eur. Celkovo sa rozdelí viac ako dvadsaťpäť miliónov eur. Rozhodnutia i zmluvy rozposiela PPA žiadateľom výhradne poštou.

„Podľa pravidiel budeme najprv informovať žiadateľov, ktorí nesplnili kritériá a podmienky zaradenia do výberu – takých bolo tristosedemdesiat. Následne dostanú rozhodnutia žiadatelia so schválenými projektmi a nakoniec budeme rozposielať rozhodnutia o neschválení z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov," vysvetlil Juraj Kožuch, generálny riaditeľ PPA. Žiadatelia nemusia navštevovať regionálne pracoviská agentúry, rozhodnutie dostanú automaticky. Všetci žiadatelia dostanú rozhodnutia približne do mesiaca.

Pri opatrení pre mladých farmárov s označením 6.1 Programu rozvoja vidieka bude dôležité, aby hodnoty štandardného výstupu zo strany mladých farmárov boli striktne dodržané a nadobudnuté financie sa neminuli účinkom. PPA bude preto pozorne kontrolovať dodržiavanie podnikateľských plánov, bude vykonávať kontroly na mieste a v prípade porušenia zmluvných podmienok bude prostriedky žiadať späť.

ČO INÍ NEPÍŠU

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR zároveň komunikuje s Európskou komisiou s cieľom zvýšenia prostriedkov na podporu mladých farmárov prostredníctvom Programu rozvoja vidieka.

„Priemerný vek poľnohospodára bol v roku 1990 na Slovensku štyridsať rokov. Dnes je to už takmer päťdesiat rokov. Štát musí hľadať spôsoby, ako podporiť mladých ľudí, ktorí majú záujem o poľnohospodárstvo," povedala ministerka Gabriela Matečná. V hre je tak ďalších dvadsaťtri miliónov eur, ktoré by chcelo ministerstvo využiť práve na opatrenia podporujúce mladých farmárov. Ak by sa uvoľnil aj tento balík zdrojov, bolo by možné predpokladať, že so žiadosťou o podporu by mohol byť v prípade správne koncipovaného projektu uspokojený každý druhý žiadateľ.

Pri súčasnej náročnosti projektov sa však ťažko dá očakávať, že mladí farmári – väčšinou ľudia, ktorí sa vyznajú v poľnohospodárstve, ale nie v legislatíve a v úradnom jazyku žiadateľov, budú písať také projekty, ktoré vyhovejú úradným inštitúciám. Taktiež je nereálne myslieť si, keď potrebujú každé euro na to, aby sa dopestovali k úrode alebo dochovali k nejakému výsledku v živočíšnej výrobe, že budú mať peniaze na to, aby si zadávali písanie projektov odborníkom, ktorí si z toho urobili výnosný biznis neraz aj bez toho, aby opustili svoju kanceláriu.

Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

Opozícia v slepej uličke

Roman MICHELKO

Strana SaS ako potenciálne premiérske parenisko sa po vyrovnaní so slniečkarským krídlom zasekla v libertariánskom kŕči. Je jasné, že presadenie odvodového bonusu – večného evergrínu jej programovej ponuky – už nestačí. Nakoniec, skoro nikto z voličov nevie, o čo ide, a plošné spoplatnenie štúdia na vysokých školách im tiež veľa mladých voličov nezíska. OĽaNO sa vinou svojho predsedu potáca na úplnom okraji politického spektra. Svoju horúčkovitú aktivitu si vybíja takmer každodennými tlačovkami, čo devalvovalo ich úroveň a, samozrejme, aj silu a politickú prieraznosť. Navyše Igor Matovič je istota v tom, že odpudí minimálne dvojnásobok hlasov pre prípadnú koalíciu, než koľko jej dokáže poskytnúť. Nad Matovičom okrem toho visí Damoklov meč straty poslaneckého mandátu za dvojnásobné porušenie zákona, a keďže ústavný súd prípadné zbavenie mandátu schválil, od jeho straty ho delí jediné parlamentné hlasovanie.

No a keď veľká nádej slniečkarov Andrej Kiska verejne oznámil, že svojím politickým výtlakom nepodporí esenciálne slniečkarský projekt Progresívne Slovensko, smútok v bratislavskej kaviarni sa dal krájať. V tejto chvíli opozícii neostáva nič iné, len pokúsiť sa za každú cenu zradikalizovať spoločnosť. A kto sa najlepšie hodí na funkciu takzvaných užitočných idiotov extrémne skompromitovanej opozícii? No predsa študenti a „umelci“. Horlivý zväzák Kramár si spomenul na svoje angažované vystúpenia na zjazdoch SZM, naučil sa svoj part a už to išlo. Iste k tomuto prerodu Šavla na Pavla prispelo aj to, že jeho manželka – inak Borecova protežantka – Nataša Nikitinová bola po nástupe novej vlády odvolaná z teplého miestečka šéfky Centra právnej pomoci. Ale dosť už o Kramárovi.

Veľký pochod proti korupcii mal jeden zásadný problém. Napriek až kŕčovitej podpore krajne skompromitovaných médií, ktoré denne

KOMENTÁR

v takmer dvadsaťminútových intervaloch kortešovali za tento pochod a bez ohľadu na počet účastníkov (mohlo tam prísť len niekoľko desiatok ľudí) ho už dopredu označovali za veľký. Pochod dopadol napokon veľmi rozpačito. Jeho nominálni či oficiálni organizátori si vyhradili na samotnom pochode priestor v malých až mikroskopických percentách – na úvod odovzdali slovo ľudom, ktorých si vážia, a nakoniec to uzavreli. No a koho si to tak vážili? Plejádu egocentrických umelcov – Kramára, Kemku, Grešša, respektíve občianskych aktivistov Hlávkovú, Remiášovú. No a celé to moderoval spisovateľ Hvorecký. Pod pódiom sa tiesnili asi traja poslanci SaS, samozrejme, nemohla chýbať hviezda OĽaNO Veronika Remišová a ešte nejakí ľudia od Borisa Kollára. Mimochodom, boli to ľudia z jeho politickej stajne, ktorí definitívne pochovali protesty proti Gorile. Úplné dno bolo prerazené, keď sa tam objavil Peter Kalmus, pomätenec, ktorý dokáže akurát tak postriekať sochy červenou farbou, prípadne na nich vykonávať svoje živočíšne potreby. Tento smiešny pokus o slovenský Majdan je postavený na jedinej premise. Stačí zlikvidovať korupciu a všetko bude dokonalé. V tom prípade však nevedno, čo tam robila Remiášova matka...

Vráťme sa však k leitmotívu celého protestu. Opozícia sa nám dnes a denne usiluje vsugerovať, že len súčasná vládna koalícia je skrz-naskrz prerastená korupciou. O tom, že Matovič nie je trestne stíhaný za krátenie daní len preto, že jeho trestný čin je už dnes premlčaný, nebola ani zmienka. Je absurdné, že človek s jeho maslom na hlave nemá ani tú najmenšiu sebareflexiu a pasuje sa do falošnej pozície morálne čistej autority. Po tomto, ale aj mnohých ďalších odhaleniach je Matovič akurát tak karikatúrou samého seba. Matoviča dokonca vyzval poslanecký klub Smer-SD, aby sa dobrovoľne za svoje podnikateľské prešľapy v rokoch 2004 až 2008 vzdal mandátu. Ten to odmietol. Parlamentu však bude rozhodovať o jeho mandáte z dôvodu opätovného neprerušenia podnikateľskej živnosti na jeho meno. A, samozrejme, ani slovo o korupčných besoch, ktoré nám tu predvádzala bývalá pravicová koalícia a ktoré vyvrcholili povestnou Gorilou. A s touto ekonomickou megakauzou sú spojené mená práve politikov slovenskej pravicovej scény, ktorí aj dnes potichu poťahujú šnúrky možno aj aktívnych slovenských stredoškolákov.

Aby bolo jasné, korupcia je zlo a treba sa s ním porátať. Najlepšie trestnoprávne, ale, ako vieme, tento spôsob už na Slovensku dlhé roky nefunguje. Potom je tu ešte druhá cesta, a tá vedie cez volebnú urnu – ak je politická ponuka lepšia, treba ju využiť. Najhoršia cesta je cez prevraty, majdany a podobné avanturistické procesy. Takéto pokusy nikdy k ničomu dobrému neviedli a je teda najvyšší čas, aby sme sa z toho poučili, kým nebude neskoro.

Sýria – iracký syndróm CIA

Ľudovít ŠTEVKO

Prípad útoku amerických tomahawkov na sýrsku leteckú základňu Šajrát sa pomaly vytráca z primárnej pozornosti svetových médií. Napriek tomu čoraz viac zaznievajú realistické hlasy, ktoré tento úder, viac symbolický ako vojensky významný, považujú za akt porušenia medzinárodného práva. Pri pohľade z časového odstupu sa nestalo nič také dramatické, ako to nasvedčovali prvé dni po americkej agresii. Ani nadšenie Západu a niektorých našich denníkov, ktoré považovali útok na Asada za signál, že žezlo moci nad sýrskym konfliktom preberajú Spojené štáty, nebolo opodstatnené. Trumpov raketový výstrel nemal byť ponížením Rusov ani trestom za údajné použitie chemických zbraní sýrskou armádou v meste pod kontrolou povstalcov a teroristov Fronty an-Nusrá. Použitie sarínu v Chán Šajchúne poslúžilo len ako formálna zámienka, s ktorou počíta každá príprava vojenského útoku, ako sa o tom píše v análoch vojen.

Trump potreboval ako soľ napraviť svoj imidž šaša, ktorý mu vytvorili médiá, upokojiť opozíciu z radov amerických jastrabov i CIA, ukázať svoju

POZNÁMKA

rozhodnosť a demonštrovať silu USA v konfrontácii s Ruskom. Svoje predvolebné sľuby otočil o 180 stupňov a Západ, Saudská Arábia, Turecko a Izrael mu svorne zatlieskali. Rusi, ktorí boli o raketovom útoku vopred Američanmi informovaní, pochopili rozhodnutie zaútočiť na Asada ako čin amerického prezidenta zatlačeného na vnútropolitickej scéne do kúta, preto svoje systémy protiraketovej obrany v Sýrii neuviedli do bojovej pohotovosti a informovali o všetkom sýrsku stranu. Aj preto neboli škody na základni Šajrát likvidačné. Novinár Thabit Salim povedal v televízii BBC, že Američania zničili asi štrnásť lietadiel, ale podľa ruského reportéra Jevgenija Poddubného z televízie Rossija 24, ktorý bol na základni očitým svedkom, nebola zničená celá letka iba deväť starších strojov.

Údaje o tom, koľko rakiet dopadlo do priestoru základne, či ich bolo päťdesiatosem, ako uvádza americká strana, alebo dvadsaťtri ako uviedli Rusi, nie sú dôležité, skôr je zaujímavé zdôvodnenie americkej agresie ako odpovede na sýrsky útok sarínom, pri ktorom prišlo o život okolo deväťdesiat ľudí. Tvrdenie, že pilot, ktorý zhodil bombu so zakázanou chemickou látkou na Chán Šajchún, bol sýrsky generál Muhammad Hasúrí, bolo skutočne úsmevné a nelogické ako celá údajná akcia Bašára Asada. Potrebovalo vedenie sýrskej armády použiť sarín v čase, keď jeho ofenzíva proti povstalcom a ISIS slávila úspechy? Chemické zbrane používa bojujúca strana ako východisko z núdze vtedy, keď prehráva. Asadovi možno vyčítať všeličo, ale nie hlúposť. Prečo by riskoval medzinárodné odsúdenie a stratu prestíže na bojovom poli použitím sarínu? Okrem toho Sýria sa aj na zásah Ruska zbavila pod dohľadom OSN všetkých bojových chemických látok. Naopak, podľa memoranda americkej armádnej rozviedky Defence Intelligence Agency sarínom disponuje teroristická organizácia Front an-Nusrá a ingrediencie na jeho výrobu nakupuje vo veľkom v Saudskej Arábii a Turecku.

Na celom prípade vyhlasovaného chemického útoku sýrskou armádou zo 4. apríla 2017 je čudné, že na postihnuté miesto neprišli nijakí inšpektori kompetentnej medzinárodnej organizácie. A zdá sa, že k rozuzleniu, kto zabíjal sarínom v Sýrii, ani tak skoro nedôjde, lebo to nie je v záujme amerických tajných služieb, ktoré rozhodujú o vojnových konfliktoch vedených USA, tak ako rozhodli o agresii proti Iraku pod falošnou zámienkou, že Saddám Husajn ukrýva zbrane hromadného ničenia.

AKO BOLO, ČO BOLO

Za kráľovnou televíznych rozprávok

Peter VALO

Zora Bachnárová v čase prvej Slovenskej republiky študovala právo na Slovenskej univerzite v Bratislave. V roku 1948 pracovala ako rozhlasová hlásateľka v Košiciach a neskôr v Bratislave, odkiaľ prešla k prvému riaditeľovi STV Jozefovi Vrabcovi. Bola medzi prvými siedmimi pracovníkmi, ktorých v roku 1957 zo Slovenska poslali na zaškolenie do Prahy. Jej televízny preukaz mal číslo 3. Málokto vie, že režírovala prvý program Slovenskej televízie. Režisérovi Cyrilovi Králikovi spomínala, ako zo štúdia na Kamzíku Pod vežou pokusne odvysielali popoludní 6. novembra 1957 rozprávky pre deti Zajko Bojko a Detvanček Hopsasa. Naživo ich načítala legendárna teta Viera Bálintová. Bábky maňušky vodila bábkoherečka Anička Blšťáková. Až neskôr večer uvideli televízni diváci oficiálny premiérový program, slávnostné vystúpenie SĽUK-u a iných umelcov v PKO.

Pani Zora sústredila svoje úsilie do Vysielania pre deti a mládež, z ktorého sa neskôr vyprofilovala Hlavná redakcia vysielania pre deti a mládež. Posledný tvorivý riaditeľ STV Jaroslav Hlinický hovorieval, že je to vlastne televízia v televízii. Jej štruktúra obsahovala široké spektrum hudobných, publicistických, náučných i zábavných programov pre rôzne vekové kategórie. Ku koncu kariéry zastávala Bachnárová pozíciu vedúcej umeleckej realizácie. Za tridsať rokov zrežírovala stovky detských programov všetkých žánrov – od publicistiky až po náročné inscenácie, ako boli Citrov útek (1961), Čierna hodinka (1966), Slnečnica (1969), Ivkova biela mať (1971), Prešporská kasáreň maľovaná (1975), Yetiho stopy (1977) či Slávne dievčatko (1982). V televíznom archíve zanechala množstvo záznamov inscenácií a iných programov, ktoré sa reprízujú dodnes.

Sotva niekto docenil Bachnárovej podiel na výchove slovenského herectva. S materinskou trpezlivosťou pracovala s detskými hercami. Mnohým z nich ovplyvnila ďalší život. Ona vyrobila detské hviezdy ako Richard Stanke, Dušan Brindza, Zuzana Cigánová, Peter Guldan, Maroš Kramár, Roman Luknár a ďalší. Mnohí si „u nej“ zahrali aj neskôr, keď urobili hereckú kariéru. Jej odborné kvality uznávali kolegovia aj herci, ktorí boli na výslní. Osobnosti, ako napríklad Viliam Záborský, Fero Dibarbora, Ladislav Chudík či Hana Meličková, rady prijímali postavy v jej inscenáciách pre deti. Skúsenú režisérku akceptovali aj na medzinárodných fórach, ako bola prehliadka tvorby pre deti a mládež Cena Dunaja, ktorá je, žiaľ, už len minulosťou. Kedysi prepracovaná systematická dramaturgia, ktorá bola napojená na materské školy, školy, športové aktivity a kluby mladých, sa vyparila. Riaditeľ Milan Materák zrušil pôvodnú tvorbu, za Richarda Rybníčka vyhádzali z televízie odborníkov, na ktorých tvorbu mohli nadviazať mladší, a po politickom kotrmelci ministra kultúry Krajcera, ktorý zlúčením vyrobil rozhlasovo-televízneho mačkopsa, dorazila zvyšky tvorby pre deti riaditeľka Miroslava Zemková. Vlastnú tvorbu zväčša nahradilo objednávanie programov z externého prostredia.

Žiadalo by sa vrátiť k myšlienke, ktorú pred pätnástimi rokmi vyslovil jeden z najbližších spolupracovníkov Zory Bachnárovej, dnes už, žiaľ, nebohý režisér Karol Spišák: „Televízne štúdiá programovo obchádzajú tvorbu pre deti a sústreďujú sa na výrobu svojich ‚hviezd‘, ktoré im škandálmi zabezpečujú trvalú publicitu. Bankové domy a sporiteľne investujú do ‚veľkých‘ akcií, pretože tam majú svojich kunčaftov a zlaté sliepky na šklbanie. Všetci však vo svojej krátkozrakosti zabúdajú, že o pár rokov budú dnešní detskí diváci voličmi, odvážnymi podnikateľmi a obchodnými partnermi tých, čo ich dnes hlboko podceňujú a povýšenecky prehliadajú. A o pár ďalších rokov bude táto generácia naozaj rozhodovať o osudoch našej vlasti. Ako? To je v rukách dnešných mocných.“ Tieto slová rezonujú aj dnes pri spomienke na dielo Zory Bachnárovej, ktorá nás opustila vo veku deväťdesiatdva rokov. V dnešnej dobe poznačenej likvidáciou historického povedomia a návalom povrchného televízneho braku by mohla televízia pre deti urobiť viac.

SEBAOBRANA

Ústavný súd SR je v súčasnosti už niekoľko rokov nekompletný. Na uvoľnené miesta sudcov Ústavného súdu SR zvolila už v roku 2014 Národná rada SR šiestich kandidátov. Prezident Kiska po pohovoroch s nimi vtedy vymenoval za ústavnú sudkyňu len Janu Baricovú, ostatných odmietol. Argumentoval vtedy, že sa rozhodoval na základe osobného rozhovoru i odporúčaní právnických autorít. Všetci odmietnutí kandidáti následne namietali pred ústavným súdom porušenie ich základného práva.

Bez sudcov

Prezident verejne oznámil, že nevymenuje sudcov Ústavného súdu SR. Kandidátov Evu Fulcovú, Juraja Sopoligu, Miroslava Ďuriša, Janu Laššákovú a Mojmíra Mamojku naďalej odmieta. „Podpísal som rozhodnutie vo veci kandidátov na sudcov ústavného súdu, ako mi to uložil urobiť senát ústavného súdu, ktorý mi vytkol, že som svoje pôvodné rozhodnutie o ich nevymenovaní nedostatočne odôvodnil," uviedol Kiska k Fulcovej, Sopoligovi a Ďurišovi.

Doplnil, že senát ústavného súdu mu uložil konať a rozhodnúť o týchto troch kandidátoch a každé rozhodnutie individuálne odôvodniť. „Vo všetkých troch prípadoch som znovu rozhodol o ich nevymenovaní a svoje rozhodnutie som v každom jednom prípade kandidátky a kandidátov podrobne písomne odôvodnil. Chcem povedať, že dôvody nevymenovania sú, samozrejme, identické, ktoré som mal a oznámil pôvodne – teraz sú však aj súčasťou môjho písomného rozhodnutia.

Prezident Kiska sa zároveň rozhodol nevymenovať kandidátov na sudcov Ústavného súdu SR, ktorých zvolila národná rada — Janu Laššákovú a Mojmíra Mamojku. „Pri skúmaní týchto kandidátov som podobne ako v predchádzajúcich prípadoch bral do úvahy ich doterajšie profesionálne pôsobenie, výstupy z rokovania ústavnoprávneho výboru parlamentu, ale aj výsledky môjho osobného pohovoru s oboma kandidátmi." (...) „Pre riadny chod ústavného súdu je nevyhnutné, aby jeho sudcovia a sudkyne ovládali judikatúru Ústavného súdu SR, Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva," vyhlásil prezident. Pre kandidátov na sudcov a sudkyne Ústavného súdu SR preto podľa Kisku musí platiť, že budú v prípade vymenovania od prvého dňa výkonu svojej funkcie odborne aj mravne pripravení a schopní prispievať k poslaniu Ústavného súdu SR, teda konať a rozhodovať v pridelených veciach.

Hlava štátu je presvedčená, že zodpovednosť ústavného súdu je obrovská a proti jeho rozhodnutiam zásadne niet žiadneho vnútroštátneho opravného prostriedku. „Nároky na vynikajúcu odbornú úroveň, presvedčivosť a spoločenskú akceptovateľnosť vysoko prevyšujú bežné nároky na rozhodovanie všeobecných súdov a iných orgánov ochrany práva. Tieto nároky nemôžu spĺňať uchádzači, ktorí do svojho zvolenia za kandidátov napríklad neprejavili záujem o ústavné právo, ochranu ústavnosti a základných práv a slobôd či už v profesionálnej praxi, alebo na akademickej pôde," doplnil Kiska. Nuž, vyzerá to tak, že Ústavný súd SR bude ešte nevedno aký dlhý čas aj ďalej nekompletný. Otázka je, či preto, lebo prezident tu presadzuje tvrdohlavú svojvôľu, alebo preto, lebo Slovensko skutočne nemá dostatok kvalifikovaných sudcov. Ani jedna odpoveď nie je dobrou správou, hoci obe sú zrejme aspoň čiastočne pravdivé...

Robert LANDIS

Dokument Učiace sa Slovensko ponúka víziu školstva na desať rokov

Učitelia, školy aj žiaci potrebujú lepšie podmienky

Zhovával sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív M. F.

Ministerstvo školstva zverejnilo reformný dokument Učiace sa Slovensko, ktorý prináša víziu pre školstvo na najbližších desať rokov. Počas šiestich týždňov plánuje ministerstvo organizovať okrúhle stoly na politickej a odbornej úrovni a na pripomienkovanie dokumentu vyzvalo aj širokú verejnosť. Slovenské národné noviny v tejto súvislosti besedovali so spoluautorom projektu,s bývalým ministrom školstva, vysokoškolským pedagógom doc. RNDr. Milanom FTÁČNIKOM, CSc.

Spoluautor reformy Milan FTÁČNIK.

● Kvalita vzdelávacieho procesu dlhodobo klesá; poukazujú na to riaditelia gymnázií, ktorí by mohli menovať základné školy, ktorých ani jeden uchádzač neprešiel prijímacími skúškami, poukazujú na to vysokoškolskí pedagógovia. Aj vy ste pedagóg, aké sú vaše poznatky?

Vysoké školy sa sťažujú, že im zo stredných škôl prichádzajú slabšie pripravení študenti, stredné školy hovoria to isté o základných školách. V našom dokumente hovoríme o tom, že s výchovu a so vzdelávaním musíme začať už od raného veku a zmeniť prístup k deťom na individualizovaný tak, aby sme v každom dieťati dokázali rozvinúť jeho potenciál. Zmeny navrhujeme na každej úrovni vzdelávania, ale asi najviac ich je pri základoch.

● Ešte kým sa dostaneme k dokumentu, povráva sa, že časom by už slovenský jazyk nemusel byť povinnou súčasťou maturitnej skúšky. Bolo by to správne rozhodnutie?

Náš dokument vychádza z toho, že maturitná skúška by mala byť profilujúcou skúškou. Ak je povinný slovenský jazyk, cudzí jazyk a pribudla by aj matematika, tak na profiláciu zostane jeden predmet. Reakcie verejnosti aj odborníkov sú celkom jasne na prospech toho, aby maturita zo slovenčiny bola naďalej povinná. Ale je dobré, že sa otvorila hneď aj otázka, ako lepšie učiť slovenský jazyk, pretože dnešní mladí ľudia podceňujú ovládanie jazyka, a to sa len zachovaním maturity nedá napraviť.

● Učiteľ a škola potrebujú istú dávku dôvery a najmä stabilitu vzdelávacieho systému. Ako sa dokument stavia k rôznym pokusom, takzvaným inovatívnym metódam, a dokonca aj k dobrovoľnosti, ktorá nie tak dávno dávala školám voľnosť do určitej miery vybrať si pre ňu zaujímavú metodiku výučby?

Stabilitu systému chceme dosiahnuť tým, že okolo dokumentu Učiace sa Slovensko vznikne širšia spoločenská, ale aj politická dohoda. To bude znamenať, že po nástupe nového ministra nepríde opäť k zásadnej zmene kurzu. To sa osvedčilo vo Fínsku, kde takúto dohodu urobili pred viacerými desaťročiami a potom ťažili z jej výsledkov. Tie dosiahli aj tým, že školám a učiteľom dali oveľa viac dôvery a voľnosti, aby mohli využívať tie najlepšie metódy a formy výchovy a vzdelávania pri jasne stanovených cieľoch, čo sa nimi chce dosiahnuť.

Bývalý minister školstva Milan FTÁČNIK preferuje v reforme viac matematiky.

● Ak správne interpretujeme vašu nedávnu nepriamu citáciu v médiách, štát by mal v podstate na starosti „iba" stanovenie miery vedomostí žiaka v príslušnom ročníku a škola by mala poskytnúť žiakovi všetko, aby túto mieru dosiahol. Bez toho, aby ju štát dirigoval napríklad v tom, ako má vyzerať vyučovacia hodina.

Je veľmi dôležité, aby štát stanovil svoje očakávania na výstupy vzdelávania, na vedomosti a zručnosti, ktoré absolvent príslušného stupňa vzdelávania má ovládať. Ale aby nepredpisoval úplne detaily, ktoré si môže vyriešiť škola, a naozaj jej uvoľnil ruky na to, aby mohla pracovať s deťmi tak, ako si stanoví v školskom vzdelávacom programe, so zohľadnením svojich možností a podmienok pri rozvoji osobnosti žiaka.

Podľa vás školstvo potrebuje kvalitných učiteľov, no treba im tiež – tak isto podľa vás – zabezpečiť podporu pri práci s problémovými, ťažko vychovateľnými či zdravotne postihnutými deťmi. Otázka znie ako?

V dokumente navrhujeme posilniť a dobudovať podporný systém, ktorý pomôže učiteľovi zvládnuť prácu s problémovými deťmi. Hovoríme o asistentoch, psychológoch, špeciálnych pedagógoch, ktorí budú súčasťou viacúrovňového integrovaného systému podpory a pomoci pre učiteľa a žiaka. Bez toho sa nedá rozširovať inkluzívny charakter vzdelávania, ale ani zvládať problémy, ktoré dnešné deti majú.

● Školstvo je u nás trvale podfinancované, zo štátneho rozpočtu sa mu dlhodobo ujde vždy len zlomok želateľných zdrojov. Kde, na akej hranici vidíte vy pri súčasných možnostiach našej ekonomiky optimum zdrojov?

Bez zvýšenia financií sa nedá urobiť reforma, pretože chceme mať lepšie ohodnotených učiteľov, chceme mať viac odborníkov na podporu učiteľov a lepšie vybavené školy. Vláda sa zaviazala, že v roku 2020 chce financovať školstvo na úrovni priemeru EÚ, čo je asi 4,5 percenta HDP, iba z verejných zdrojov (dnes dávame 3,4 percenta HDP). Podľa tohto záväzku vlády pôjde o výrazný nárast, z ktorého možno financovať aj reformné návrhy z dokumentu Učiace sa Slovensko. Rozhodnutie vlády o postupnom zvyšovaní financií až do roku 2020 bude skúšobným kameňom toho, či dostane národný program rozvoja výchovy a vzdelávania šancu byť úspešný, alebo zostane len na papieri.

MEDZI NAMI

Naozaj nie sme ovce?

Ľudovít ŠTEVKO

„Všetci chceme žiť v slušnej krajine a všetci by sme mali k tomu prispieť," povedal deň pred veľkým pochodom študentov proti korupcii prezident Andrej Kiska pre Denník N. Nepovedal, ako by sme mali prispieť – či celonárodným peším pochodom z Bratislavy do Popradu a späť, alebo vztyčovaním transparentov s otázkami: Je slušné v tejto krajine zbohatnúť úžerou? Alebo: Je slušné využívať vládny špeciál na súkromné lety, ktoré stoja štát takmer milión eur? Aj o tom by mali hovoriť pred rokokovým palácom na Hodžovom námestí herci ako Maroš Kramár, Ján Greššo, Juraj Kemka a novinári Monika Tódová, Beáta Balogová and comp. Okrem toho by mali vo svojich „nezávislých novinách" národu pripomínať bazárový výpredaj strategických podnikov počas Dzurindovej vlády a utajované provízie za túto kolosálnu privatizačnú lúpež. Samozrejme, takéto správy a komentáre nepatria do médií tzv. hlavného prúdu, v ktorých sa usalašil falošný Kiskov mesianizmus a agenda mimovládnych organizácií pod záštitou istého amerického miliardára.

Pochod postpubertálnej mládeže proti korupcii bol zaujímavý najmä tým, že z rečníckej tribúny sa mládež takmer vytratila. „Rečnisko" na námestí SNP ovládol moderátor Michal Hvorecký, spisovateľ a prispievateľ Denníka N, ktorý už dávno nie je študentom, a ďalší nanominovaní či pozvaní pódioví hostia: slečna Zuzana Hlávková, Šipošova asistentka z organizácie Transparency International, už spomínaní páni herci a pani Anna Remiášová, matka tragicky zosnulého Róberta Remiáša. Pri pozvánke pani Remiášovej došlo k chybe. Študenti prípravného výboru pravdepodobne nevedeli, že požiadavka zrušenia Mečiarových amnestií, ktorá mala byť jedným z hlavných oporných bodov študentského pochodu, je neaktuálna. Dozvedeli sa to až vtedy, keď ich na chybu upozornili riadiaci inštruktori, ako vyplynulo z archívneho videozáznamu zverejneného Martinom Daňom. Kmeňový autor Hríbovho týždňa Martin Mojžiš na tomto stretnutí s prípravným výborom stredoškolákov povedal, že „nie je dobré z taktických dôvodov dať požiadavku, ktorá je splnená". Preto požiadavky vraj treba sformulovať presnejšie a jednoznačne. Herec Ján Greššo zasa chlapcom a dievčatám prisľúbil aktívnu účasť svojich kolegov – Maroša Kramára, Richarda Stankeho a ďalších, čím vlastne predznamenal, kto bude vystupovať na pódiu. Bolo jasné, že dramaturgia protivládneho Pochodu proti korupcii nie je v rukách „študentských organizátorov" Karolíny a Dávida, ale že tu zo zákulisia vytŕča svoju taktovku bratislavská kaviareň s propagandistickou podporou Denníka N a Sme. Pochod bol pripravený dobre. Tisíce vytlačených letákov, slovenské zástavy, transparenty, slogany a tričká s logom podujatia nápadne pripomínali Matovičove tričká na politických zrazoch pred komplexom Bonaparte. Na čele pochodu z Hviezdoslavovho námestia na námestie SNP niesli ústredný transparent sedemnásť-, osemnásťročné tváre a za nimi ústredný vyvolávač hesiel, muž stredného veku (oblečený v slovenskom kroji, aby sa vedelo, že je Slovák), udával tón: „My nie sme ovce!" zvolal." Viachlasové stádo po ňom opakovalo: „My nie sme ovce!" Skandovanie pokračovalo dohovorenými výkrikmi ako z Matovičovho slovníka: Kaliňák do basy, Fico odstúp a pod. Maroš Kramár sa predviedol slovami: „Je fantastické, že tento pochod organizujú mladí ľudia. Aj za komunistov sme si hovorili, že sa nedá nič zmeniť a zmenilo sa."Nuž, za komunistov sa mladý herec Kramár tiež predviedol ako zväzák pamätným prejavom na celoslovenskom zjazde SZM. Lenže o demokratických zmenách vtedy pod kosákom a kladivom nehovoril – až teraz, keď sa mu v demokracii rozviazal jazyk.

Ešte nie je rozhodnuté, či bude mať študentský happening pokračovanie. Musí to všetko zanalyzovať za oponou mediokracia Denníka N a Sme s hercami na javisku a so stredoškolákmi vystrčenými na proscenium theatre. Keď sa to tak vezme, o korupciu – ten prastarý neduh ľudstva znásobený trhovou ekonomikou, ani nejde. Zabávači v nových úlohách a štatisti chcú zmenu ako na Ukrajine. Len škoda, že na Slovensku nemáme Janukovyča. Nejaký Porošenko by sa určite našiel.

V srbských prezidentských voľbách sa nijaké prekvapenie neudialo

Zvíťazil favorizovaný dominantný kandidát

Martin JARINKOVIČ – Foto: Balkanist

Začiatkom apríla tohto roka zažilo Srbsko ďalšie, v poradí už jedenáste prezidentské voľby od roku 1990. Občania Srbska potvrdili doterajšie smerovanie krajiny a zvolili za prezidenta podľa očakávania súčasného premiéra Aleksandra Vučiča, ktorý potvrdil svoju dominantnú pozíciu na srbskej politickej scéne.

O priazeň voličov sa uchádzalo jedenásť kandidátov. Favoritom bol od začiatku doterajší premiér, líder Srbskej pokrokovej strany (Srpska napredna stranka – SNS) a momentálne najpopulárnejší srbský politik Aleksandar Vučič, ktorý vyhral jednoznačne s 55-percentnou voličskou podporou už v prvom kole volieb. V Srbsku tak po dvadsiatich piatich rokoch opäť vznikla situácia, že jeden kandidát získal viac než všetci protikandidáti dokopy.

Favorizovaný kandidát Alexandar VUČIČ presvedčivo zvíťazil.

■ PROFIL VÍŤAZA

Je zrejmé, že Aleksandar Vučič je osobnosť, ktorá dokáže spájať. Volili ho nielen Srbi, ale podľa analýz získal veľkú podporu aj medzi vojvodinskými Maďarmi či Bosniakmi v oblasti Raška (známej ako Sandžak) – čo je do istej miery paradoxné vzhľadom na genézu jeho politického vývoja. Vučič začínal a dlhý čas pôsobil v Srbskej radikálnej strane Vojislava Šešelja presadzujúceho veľkosrbskú ideu a v rokoch 1998 – 2000, teda na sklonku Miloševičovej éry, bol aj v koaličnej vláde ako minister pre informačnú politiku. K výraznému názorovému obratu došlo v roku 2008, keď sa spolu s Tomislavom Nikoličom (dnes dosluhujúcim prezidentom) odtrhli od Šešelja a založili už spomínanú SNS, ktorá síce deklaruje, že je národno-konzervatívnou stranou, lenže na rozdiel od radikálov je proeurópsky orientovaná. Dôležitou ingredienciou vo Vučičovom recepte na úspech je zrejme aj skutočnosť, že doteraz sa v strategickej otázke smerovania krajiny jednoznačne nevyprofiloval a vzbudzuje očakávania, resp. nádeje pomerne širokého a politicky rôznorodého spektra voličov.

Nový srbský prezident sa hlási k politike vojenskej neutrality Srbska, je proti vstupu do NATO a za dobré vzťahy s Ruskom, zároveň sa zasadzuje za vstup krajiny do EÚ, čo môže byť rovnako prijateľné pre „rusofilov“ i „eurofilov“. Z hľadiska dlhodobejšej udržateľnosti tejto politickej línie by bolo optimálne, ak by došlo k zmierneniu konfliktu medzi Ruskom a USA, naopak vyhrotenie tohto konfliktu môže ho dotlačiť k jednoznačnému príklonu na jednu zo strán, a tým mu v konečnom dôsledku spôsobiť pád popularity u časti voličov. Podobným rizikom pre neho môže byť, paradoxne, aj úspešné napredovanie v eurointegrácii, na konci ktorej bude pred Srbskom stáť horká pilulka bezpodmienečného uznania Kosova. Žeby Vučičova orientácia predstavovala cestu úniku z týchto pascí?

Odpoveď na túto otázku zrejme dá meno Vučičovho náhradníka v premiérskom kresle. Napovie, aké sú prezidentove kalkulácie do budúcnosti. Či si zachová dominantnú pozíciu v politickom systéme (podobná situácia nastala počas mandátu „silného“ prezidenta Borisa Tadiča a nevýrazného premiéra Mirka Cvetkoviča – obaja za Demokratickú stranu), alebo sa stiahne k protokolárnej prezidentskej pozícii. Šepká sa, že do úvahy pripadá líder Socialistickej strany Srbska – koaličný partner a terajší minister zahraničných vecí Ivica Dačič, ktorý by sa však podľa srbských politológov neuspokojil s pozíciou „slabého“ premiéra.

■ NEÚSPEŠNÁ OPOZÍCIA

Kandidáti súčasnej opozície, či už proeurópski demokrati – predstavitelia zvyškov niekdajšieho DOS-u, ktorý povalil Miloševiča – Saša Jankovič, Vuk Jeremič a Nenad Čanak, alebo euroskeptickí patrioti Vojislav Šešelj či Boško Obradovič, utrpeli vo voľbách fiasko. Neúspech nezmiernia ani ich obvinenia zo zmanipulovania volieb či obhajoby tým, že Vučič uzurpoval väčšinu mediálneho priestoru. Zvlášť výrazný bol neúspech lídra radikálov Vojislava Šešelja, ktorý sa veľkášsky videl v druhom kole ako protikandidát Vučiča. Jeho volebný výsledok môže signalizovať, že Srbi sú už unavení z jeho fanfarónsky veľkohubého štýlu prezentácie. Šešelj – pokoriteľ Haagu, evidentne premrhal potenciál svojho morálneho víťazstva nad týmto monster tribunálom.

Najväčším prekvapením volieb bol úspech recesistu Luku Maksimoviča (známeho pod pseudonymom Ljubiša Preletačevič Beli), ktorý sa umiestnil na treťom mieste. Jeho úspech je podľa srbských politológov odrazom sklamania voličov z politiky, dlhodobú perspektívu mu však nepredpovedajú – jeho šou sa po čase ľuďom preje a prestane ich baviť voliť zabávača bez programu, len tak z recesie.

Na šesťdesiatku Rímskych zmlúv o európskom manželstve prišiel rozvod s Britániou

Brexit prinesie ekonomické straty obom stranám

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: ZATL

Posledný marcový týždeň aktivovala britská premiérka Theresa Mayová článok 50 Lisabonskej zmluvy, ktorým sa začal v praxi uplatňovať referendový výsledok a odchod Británie z Európskej únie, do ktorej táto ostrovná krajina vstúpila v roku 1973. Keďže britská ekonomika patrí medzi najvyspelejšie na svete, namieste sú otázky, koho tento „vlastenecký krok“ bude viac bolieť – či Britov, alebo ostatných občanov spoločenstva, ako sa v novej situácii zariadia spoločnosti a firmy na oboch stranách Lamanšského prielivu a ako sa v konečnom dôsledku vyriešia zásadné problémy spojené s prístupom Británie na jednotný európsky trh a pohyb pracovnej sily z európskej pevniny na Britské ostrovy a opačne.

Nedávno sme si pripomenuli šesťdesiate výročie založenia Európskej únie, keď v roku 1957 šesť zakladajúcich štátov podpísalo Rímske zmluvy. Dnes riešime budúce dôsledky odchodu Británie z európskeho spoločenstva, ďalšie smerovanie EÚ, ktorá sa otriasa nevyriešenou migračnou krízou, očakávanými zmenami vzťahov s USA, všadeprítomným terorizmom a radikalizáciou čoraz väčšieho počtu obyvateľstva starého kontinentu, čo, samozrejme, ohrozuje budúcnosť spoločnej Európy. Eštože Británia nie je v eurozóne, pretože jej odchod z eurozónového klubu by výrazným spôsobom ovplyvnil výmenný kurz eura aj voči ostatným svetovo obchodovateľným menám.

■ ODCHODNÉ ZA BREXIT

Nikto nepochybuje, že po skončení členstva v EÚ bude Británia všetkým chýbať z viacerých dôvodov. Do európskeho rozpočtu doteraz prispievala takmer pätnástimi miliardami eur, ktoré budú musieť nahradiť ostatní členovia vrátane Slovenska. Menej bude prisťahovalcov na ostrovy, navyše tých nových si budú Briti lustrovať z odborného hľadiska, nedovolia, aby sa zneužíval ich sociálny systém ako doteraz , čo sa napokon týka aj občanov zo Slovenska. S čím treba ďalej rátať je nárast administratívy pri cestách na Britské ostrovy, aj keď sa zatiaľ nehovorí o zavedení vízovej povinnosti.

Najväčšie vášne vyvolávajú ako vždy peniaze, pretože Brusel hovorí o brexitovom odchodnom od Londýna na úrovni okolo šesťdesiat miliárd eur. Ide o peniaze do rôznych fondov, ktoré už boli schválené, ale neprefinancované, garancie za pôžičky, britský príspevok do Junckerovho investičného balíčka, ako aj jej ďalšie záväzky vyplývajúce z doterajšieho členstva na roky 2019 až 2020. Ako to napokon dopadne, bude jasnejšie po skončení mimoriadneho samitu najvyšších predstaviteľov EÚ na konci apríla, kde sa bude schvaľovať už zaslaný písomný materiál predsedu Európskej rady D. Tuska, ktorý treba pokladať za zjednotenie a usmernenie budúceho postupu pri rokovaní o brexite. Ten vychádza z predpokladu, že počas dvoch rokov sa v rokovaní najprv doriešia právne otázky postavenia občanov, firiem a medzinárodných inštitúcií a tiež už spomínaných finančných záväzkov Londýna voči Bruselu. Potom sa majú prerokovať konkrétnosti podoby budúcich obchodných vzťahov medzi Britániou a ostatnými štátmi Únie, ktoré nemajú však mať bilaterálny, ale jednotný spoločný koordinovaný postup

■ V BREXITOVEJ HMLE

Odchod Británie z EÚ nebude znamenať len zníženie počtu členov spoločenstva o jedného člena, ale aj pokles HDP za celú Úniu s následným dosahom na pokles ostrovnej a kontinentálnej ekonomiky vrátane

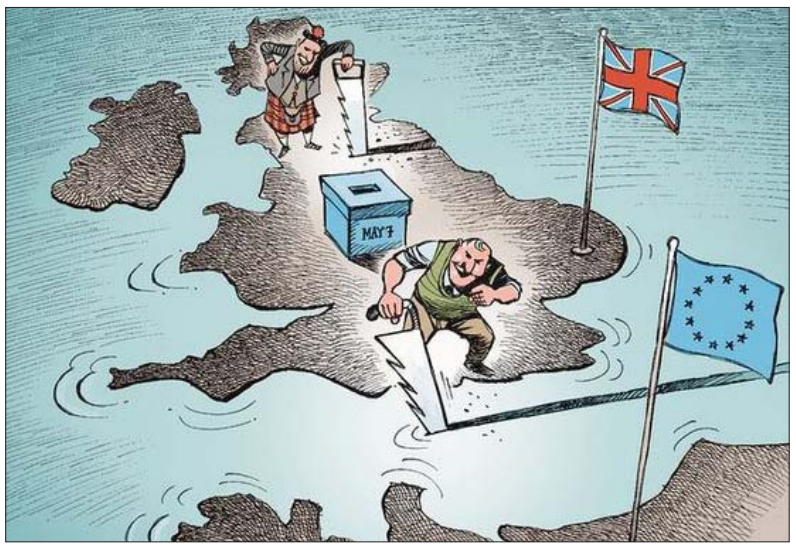

slovenskej. Keďže Británia nebude platiť do európskeho rozpočtu, musíme zaplatiť viac a navyše dostaneme z európskych fondov menej. V roku 2017 máme platiť 780 miliónov eur a dostaneme takmer 2,8 miliardy eura. Iným zásadným problémom však budú naše budúce obchodné vzťahy, keďže náš export do Británie je pomerne značný. Z nášho HDP predstavuje takmer päť percent a patrí v rámci Únie medzi najvyšší. Aj z týchto údajov vidieť, že budúci objem slovenského zahraničného obchodu do Veľkej Británie ovplyvní aj vývoj nášho hrubého domáceho produktu. Celková hodnota britského exportu do krajín Únie predstavuje vyše 265 miliárd eur, čo ani po brexite spoločenstvo nechce znížiť.

■ MÁLOČO JE JASNÉ

Ako to napokon bude vyzerať, v mnohom ovplyvní dĺžka prechodného obdobia, s čím doteraz nie sú nijaké skúsenosti – od podmienok vyrovnania doterajších britských záväzkov voči EÚ a napokon aj od nastavenia budúcich foriem obchodnej spolupráce. Brexit nebude v nijakom prípade zadarmo, na oboch stranách treba rátať so stratami, ktoré – ako napokon vždy – zaplatia len daňoví poplatníci.

NÁZOR

Ak sa ohliadneme späť, voľby prezidentov USA boli a sú úplne v réžii epigónov studenej vojny. Jastrabom z Pentagónu pritakával Barack Obama, exponenti v NATO aj EÚ a posledné udalosti napovedajú, že iný nebude ani Donald Trump. Nový prezident USA deklaroval síce vôľu zlepšiť vzťahy s Ruskom, ale podcenil silu i zázemie novej vlny ideologického nepriateľstva voči Moskve, ktorá po násilnom, protiústavnom prevrate na Ukrajine už prerastá takmer do ostrej vojny.

Všetci proti Rusku

Odstrašovanie či zatlačovanie Ruska vojenskou silou NATO, rinčanie zbraňami pod velením generálov USA C. Scipioneho a P. Bradlowa v bezprostrednej blízkosti ruských hraníc, je stále hlasnejšie! Pritom médiá hlavného prúdu v USA aj EÚ denne rozvíjajú konšpiračné a propagandistické témy – o zásahu Ruska do amerických volieb, kontaktoch členov novej administratívy D. Trumpa s Ruskom, použití chemického arzenálu v Sýrii, potrebe odvetných úderov nielen na Blízkom východe, ale aj na Kórejskom polostrove – a všade vo svete, kde si to záujmy USA vyžadujú... Je to doslova hon na čarodejnice v štýle „antikomunistickej“ politiky McCartyho v USA v päťdesiatych rokoch minulého storočia. Povedať niečo dobré o Rusku či dokonca podnikať v Rusku, stretnúť sa s politikom z Ruska, nedajboh z bližšieho okruhu V. Putina, je dnes na Západe ťažký ideozločin! Doplatil na to poradca pre bezpečnosť USA, penzionovaný generál M. Flynn. Doplatil na to aj kandidát pravice na úrad prezidenta Francúzska F. Fillon, ktorý netakticky vyhlásil, že chce lepšie vzťahy s Ruskom. Médiá hlavného prúdu a súdna moc (!) vo Francúzsku zrazu objavili kauzu podvodu (?), že prostoreký Fillon zamestnával manželku na pozícii asistentky. Médiá a justičné orgány kandidáta Fillona politicky zničili a vytvorili vlastného kandidáta – favorita, centristu E. Macrona, ktorý údajne porazí súperku Le Penovú z Národného frontu! Marie Le Penová má k Rusku tiež priateľský vzťah. Médiá hlavného prúdu, dokonca i európsky parlament, vyťahujú na LePenovú rôzne strašiaky. Skúšali vyrobiť o nej kauzu z pôžičky na kampaň z ruskej banky, ale nekomentujú fakt, že banky vo Francúzsku jej odmietli poskytnúť úver na tento cieľ. Aj posledná návšteva Le Penovej v Rusku a stretnutie s V. Putinom „nezávislé“ médiá na Západe aj na Slovensku zredukovali na otázku novej pôžičky z Ruska.

Ideologické, orwelovské médiá hlavného prúdu na Slovensku aj štátna RTVS sa idú pretrhnúť od šírenia nepriateľstva proti Rusku. A občan na Slovensku opäť musí hľadať pravdu v cudzom médiu, dnes v Poľsku, Maďarsku, Česku. Televíznu debatu kandidátov na úrad prezidenta Francúzska štátna RTVS napríklad hodnotila ako úspech E. Macrona a repliky a reakcie Le Penovej zostrihala tak, že vyznela ako chudera neschopná reagovať. Kto si však večer pozrel ČT 24, zistil pravý opak. E. Macron bol v debate ten neistý, nervózny a M. Le Penová mala v diskusii očividne navrch.

Dvojaký meter v prístupe médií hlavného prúdu na Západe aj u nás k zásahu polície v Moskve proti opozičnej nepovolenej demonštrácii a minimálna kritika polície v Paríži, ktorá tvrdo zasiahla proti demonštrácii po smrti čínskeho občana, len dokazuje ideologizáciu médií hlavného prúdu.

Vladimír DZURIČKO

ROZHOVOR TÝŽDŇA

Bývalý generálny prokurátor Michal VAĽO: Situácia je pre orgány ochrany práva neriešiteľná

Tretia rana demokratickému právnemu štátu

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív M. V.

JUDr. Michal VAĽO, CSc., zastával v rokoch 1995 až 1999 funkciu generálneho prokurátora Slovenskej republiky. Napriek turbulentnému obdobiu, keď politická opozícia viedla urputný boj o moc bez ohľadu na následky pre štát, verejnosť nevnímala generálneho prokurátora ako problematickú osobu. V tom čase vznikli kauzy, ktoré dodnes traumatizujú slovenskú spoločnosť. Opísal ich v knižke Nebo, peklo, politika, ktorá vyšla v novembri minulého roka. Mnohé udalosti boli a sú verejnosti sprostredkovávané v inom svetle, než sa v skutočnosti stali. Michal Vaľo sa nestavia do úlohy politika. Aj v tomto rozhovore sa vyjadruje najmä ako právnik. Dominovala v ňom aktuálna téma zrušenia amnestií a milosti.

Špičkový právnik Michal VAĽO.

● Mečiarove amnestie a milosti prezidenta Kováča boli udelené v čase, keď ste stáli na čele generálnej prokuratúry. Prezident Andrej Kiska nazval režim tohto obdobia zločinným, čím ho zaradil k takým režimom, ako boli komunistický, fašistický či nacistický. Čo si myslíte o takýchto vyjadreniach najvyšších ústavných činiteľov a ako hľadíte na toto obdobie?

Nezvyknem sa vyjadrovať k výrokom politikov, ktoré sa netýkajú práva. Aj keď právo nemožno celkom oddeliť od politiky, lebo ho tvoria politici. Z hľadiska práva „zločinné obdobia“, označované častejšie ako obdobia neslobody, sa vyznačujú takým právnym poriadkom, ktorý je v rozpore s pravidlami rešpektovanými civilizovanými národmi. Diktatúry ho nastoľujú, len čo sa ujmú moci a len čo o moc prídu, je odstránený. Tak to bolo počas fašizmu. Po novembri 1989 k revolučnej zmene právneho poriadku nedošlo, menil sa len postupne, ale zásadne. Po nástupe Mečiara k moci ani po jeho nahradení Dzurindom nedošlo k zmenám právneho poriadku, ktoré by sa týkali charakteru demokratického právneho štátu. Z pohľadu práva preto nie je možné hovoriť o období neslobody. Politické praktiky, ktoré sú predmetom kritiky, boli aj v tom čase protiprávne a boli predmetom trestných stíhaní.

● Kauza Technopol, zavlečenie Michala Kováča ml. do Rakúska a smrť Róberta Remiáša sú témy, ktorými je verejnosť už vyše dvadsať rokov konfrontovaná. Tieto kauzy dosť podrobne opisujete vo svojej knihe Nebo, peklo, politika. V nej napríklad uvádzate: „Ak sa niektorí politici a novinári odvolávajú na konštatovanie rakúskeho súdu, že na zavlečení Michala Kováča sa podieľala SIS, odvolávajú sa tak vlastne hlavne na výpoveď prezidenta Kováča, ktorého rakúsky súd v odôvodnení rozhodnutia citoval.“ Lenže dodnes bola požiadavka na zrušenie Mečiarových amnestií postavená na tvrdení, že „únos“ spáchala SIS, a teda že išlo o akt štátneho terorizmu. Dá sa očakávať, že zrušením Mečiarových amnestií sa verejnosť dozvie pravdu?

Myslím si, že verejnosť vie, že zavlečenie prezidentovho syna do Rakúska vykonali príslušníci SIS. Že kauza Technopol nebola vymyslená, ale k nej skutočne došlo, a že Remiáš bol zavraždený ľuďmi z podsvetia pod dohľadom príslušníkov SIS. V knihe opisujem tieto udalostí podrobne aj s menami osôb, ktoré sa skutkov pravdepodobne dopustili. To, čo chýba, je súdne rozhodnutie o vine a najmä o menách tých, ktorí to organizovali. Pochybujem, že sa to po zrušení Mečiarových amnestií a Kováčovej milosti dozvieme.

● Ako súvisí kauza Technopol so zavlečením Kováča do cudziny?

Nebolo to preukázané pred súdom, ale všetko nasvedčuje tomu, že k zavlečeniu došlo preto, aby sa verejnosti ukázalo, že po Kováčovi mladšom nemecké orgány pátrajú a vydali na neho medzinárodný zatykač ako na osobu podozrivú zo spáchania podvodu na Technopole. Nie preto, aby ho v tejto veci vypočuli ako svedka, ako to tvrdil prezident.

Aktér podvodu i zavlečenia a napokon aj hlavný hrdina justičnej frašky, ktorá zamestnáva Slovensko dvadsať rokov.

● Z vašej knihy vyplýva, že prezident Kováč udelil milosť spoluobvineným v kauze Technopol za ich prísľub, že budú vypovedať v prospech jeho syna. Ale na verejnosť neprenikla informácia, že by prezident udeľoval milosť za krivé svedectvo. Ako hodnotíte skutočnosť, že sa vládny návrh týkal len zrušenia milosti pre syna prezidenta, a nie všetkých jeho milostí udelených v kauze Technopol?

V knihe uvádzam, že televízia VTV zverejnila šot, v ktorom osoba s hlasom podobným Kočnerovi hovorí matke Krylova, jedného z obvinených v kauze Technopol, že ak nepodpíše vyhlásenie pre nemecké orgány, že prezidentov syn sa na podvode nezúčastnil, prezident mu neudelí milosť. Krylov takéto vyhlásenie nepodpísal, a aj keď o milosť požiadal prezidenta ako prvý, jediný zo žiadateľov ju nedostal. To je všetko. Keďže nebolo súdom potvrdené, že sa Kováč ml. dopustil podvodu na Technopole, nedovolil som si tvrdiť, že údajná požiadavka prezidenta bola návodom na nepravdivú výpoveď. Čo viedlo vládu k rozhodnutiu navrhnúť len zrušenie milosti udelenej synovi prezidenta, neviem. Dôvody, ktoré boli uvádzané verejnosti, nemožno brať vážne. Napríklad tvrdenie, že sa nevie zistiť, komu ešte boli milosti udelené. Tie musia byť v spise, inak by nemohlo byť konanie zastavené. Je zrejmé, že vláda nechce verejnosti skutočné dôvody oznámiť. Môžem len dedukovať, že tým vytvára možnosť, aby ostatné osoby podozrivé z podvodu vzali bez ohrozenia vinu na seba v prípade, že by nemecké rozhodnutie nezaložilo prekážku pre trestné stíhanie Kováča ml. a že by nebolo vyvrátené, že sa na podvode podieľal. Ďalšou možnosťou je, že predkladatelia návrhu majú strach z Mariána Kočnera, jeho stykov a informácií. Ale nemôžem vylúčiť ani iné dôvody.

● Ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská novinárom vysvetľovala, prečo nie je možné zrušiť milosti pre ostatných spoluobvinených v kauze Technopol. Povedala, že je teoreticky možné rozhodnúť o zrušení akejkoľvek milosti, ale či to spĺňa kritérium právneho a demokratického štátu, to je už veľký otáznik. Ako má verejnosť rozumieť takým argumentom?

Tento argument je vo všeobecnej rovine správny. Aj keď svet nemá veľa skúseností s rušením milostí a amnestií, z doterajších prípadov a judikatúry medzinárodných súdov možno pomerne jasne vyvodiť, že milosť a amnestiu udelenú prezidentom rušia len ústavné alebo medzinárodné súdy, nie parlament. A môžu to urobiť, len ak ich udelením došlo k „neznesiteľnej nespravodlivosti“. Vo všetkých prípadoch, v ktorých k tomu vo svete došlo, rozhodli ústavné súdy, ktoré za „neznesiteľnú nespravodlivosť“ považovali, že vojenské diktatúry samy sebe udelili amnestiu na skutky hromadného zmizнutia tisícov osôb, ktoré sa už nikdy nenašli alebo sa našli zavraždené. Z tohto pohľadu je veľmi sporné, ak nie vylúčené, aby v demokratickom právnom štáte zrušil amnestiu a milosti parlament za takých okolností, ako sa to stalo u nás. Argument pani ministerky sa však netýka len zrušenia milostí ostatným podozrivým, ale aj milosti udelenej Kováčovi ml. a zrušenia amnestií.

● K tomu, aby bolo možné zrušiť Mečiarove amnestie a Kováčovu milosť bolo potrebné prijať konkrétny ústavný zákon, aby tento akt nebol v rozpore s ústavou. Vládna koalícia to označila za historický úspech, ale poslanec za SNS Anton Hrnko odmietol hlasovať za zákon s odôvodnením, „že od neho nikto nemôže chcieť, aby zrušil a búral ústavný poriadok, ktorý staval“. Nuž, o aké víťazstvo verejnosti a pána Demeša ide, ako tvrdia politici okolo poslanca za OĽaNO Jána Budaja?

Politici sa dohodli, že zrušia amnestie a milosť, ktoré boli vydané pred dvadsiatimi rokmi. Tie isté amnestie boli už raz zrušené rozhodnutím Mikuláša Dzurindu. Ústavný súd vtedy vyložil, že ústava zrušenie amnestií neumožňuje. Teraz politici sediaci v parlamente zrušili nielen amnestie a milosť, ale aj rozhodnutia súdov všetkých stupňov vrátane Najvyššieho súdu SR, vydané na základe amnestií, a vložili do ústavy povinný retroaktívny výklad Trestného zákona v otázke premlčania. Orgány ochrany práva sa pri posudzovaní premlčania nemajú riadiť vlastným výkladom vtedy platného zákona, ale výkladom, ktorý teraz ustanovil parlament.

Je zrejmé, že si uvedomujú hrubý nesúlad tohto ich rozhodnutia so základnými princípmi právneho štátu, ktoré ústava zakotvuje, keď v čl. 1 ustanovuje, že Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát, ktorý uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaný, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky. Politici predstierajú verejnosti, že tento rozpor odstránili, keď konanie, ktoré ústava nepripúšťa, ustanovili so spätnou účinnosťou za prípustné ústavným zákonom. To je, samozrejme, nezmysel. Slovensko buď chce byť demokratickým právnym štátom a potom také niečo nepripadá do úvahy, alebo odignoruje pravidlá, ktoré sú definičnými znakmi demokratického právneho štátu, a tým deklaruje, že takým štátom nie je. Kompromis tu nie je možný.

Či ide o víťazstvo verejnosti a konkrétnych politikov, nepredstavuje právnu otázku. V každom prípade to len ťažko možno považovať za víťazstvo práva a demokracie. Po zavlečení prezidentovho syna do cudziny, podozrivého zo zapojenia do medzinárodného podvodu, a vražde Róberta Remiáša nasledovala ďalšia rana demokratickému právnemu štátu v podobe bezprecedentných milostí a amnestií a teraz k tomu politici pridali tretiu ranu v podobe zrušenia amnestií a milosti po dvadsiatich rokoch parlamentom. A navyše spolu s rozhodnutiami súdov.

● Zaujímavé je vaše tvrdenie, že Fegyvereš po dohode s prezidentom dal svoje vyjadrenie aj vyšetrovateľovi a následne opustil Slovenskú republiku. Tiež tvrdíte, že prezident dal milosť i Fegyverešovi, hoci on nebol trestne stíhaný. Fegyvereš je dosiaľ politikmi i médiami uvádzaný ako korunný svedok zavlečenia. Ibaže z jeho nedávneho vystúpenia v televízii nevyplýva, žeby bol svedkom zavlečenia. Akú úlohu zohral tento „siskár“ v kauze zavlečenia?

Vtedajšia ústava pripúšťala udelenie milosti a amnestie aj tomu, kto nebol trestne stíhaný. Ústavný súd odmietol môj návrh, aby vyložil ústavu tak, že je to neprípustné. Zmenilo sa to až v roku 2001 zmenou ústavy, do ktorej sa premietli aj ďalšie z mojich návrhov, ktoré v roku 1996 Ústavný súd SR odmietol. Dnes všetci uznávajú, že udeľovanie milostí, ale aj amnestií osobám, ktoré nie sú trestne stíhané, je neakceptovateľné. Vo vzťahu k Fegyverešovi v knihe uvádzam, že ide o „tzv. korunného svedka“ preto, lebo tak je označovaný novinármi a politikmi, hoci náš právny poriadok pojem „korunný svedok“ nepozná. Ten sa vyskytuje v anglo-americkom právnom poriadku a označuje sa ním spolupracujúci páchateľ, ktorý usvedčuje spolupáchateľov, za čo môže získať rôzne výhody. Náš právny poriadok označuje takúto osobu za „spolupracujúceho obvineného“ a umožňuje voči nej podmienečne zastaviť trestné stíhanie. Voči Fegyverešovi sa takýmto spôsobom nepostupovalo. Fegyvereš z vlastného pozorovania ani nedokáže usvedčiť páchateľov zavlečenia. Vie usvedčiť len osoby, ktoré spolu s ním vykonávali sledovanie Kováčovho domu a následne zabezpečovali utajenie dekonšpirovaných vozidiel SIS. Pritom podobne ako on sám nemuseli v tom čase vedieť, že sledovanie má súvislosť so zavlečením. Videl, ako dve vozidlá predbehli vozidlo riadené Kováčom, skrížili mu cestu a dvaja neznámi muži ho prinútili presadnúť do ich vozidla, jeden presadol do Kováčovho mercedesu a z miesta odišli. Nie je to „korunný svedok“ ani „spolupracujúci obvinený“, ale len prvý a dlho aj jediný svedok, ktorý z účasti na zavlečení nepriamo usvedčoval SIS.

● Parlament zrušil Mečiarove amnestie a milosť prezidenta Kováča svojmu synovi. Čo sa dá očakávať od Ústavného súdu SR v tejto kauze a aké konzekvencie zo zrušenia amnestií vyplývajú pre štát a občanov tohto štátu? A aké pre aktérov zavlečenia a Michala Kováča ml.?

Politici si uvedomujú, že riešenie, ktoré prijali, je v rozpore s jadrom ústavy definujúcim Slovensko ako demokratický právny štát. Ústavnému súdu SR preto nedali reálnu šancu, aby ich rozhodnutie posúdil. Pri chýbajúcich sudcoch, ktorých prezident v rozpore s ústavou odmietol vymenovať, stačí, aby zástupcovia Národnej rady SR odmietli pre predpojatosť sudcov, ktorí boli členmi HZDS, a plénum Ústavného súdu SR nebude spôsobilé o ničom rozhodnúť. Aj keby ich neodmietli, potrebné kvórum sa nájde ťažko. Nie je možné očakávať, že Ústavný súd SR vyvinie nejakú enormnú snahu o tejto otázke rozhodnúť. Na jednej strane sa ťažko postaví proti zákazu retroaktivity v trestnom práve a princípu deľby moci, ktoré sú definičnými znakmi demokratického právneho štátu a k dodržiavaniu ktorých nás zaväzujú aj medzinárodné zmluvy. Na druhej strane nenaberie odvahu postaviť sa proti výraznej väčšine politikov sediacich v parlamente a vyburcovanej verejnej mienke. Situácia, ktorú vyvolali súčasné rozhodnutia politikov, je pre orgány ochrany práva zákonným a ústavným spôsobom neriešiteľná. Akceptovanie zrušenia amnestií a milosti a pokračovanie v konaniach by bolo v rozpore so základnými princípmi fungovania demokratického právneho štátu, najmä so zákazom retroaktivity v trestnom práve. Neakceptovanie zrušenia amnestií a milosti by bolo v rozpore s platným ústavným zákonom a uznesením parlamentu.

Poprava na dvore Justičného paláca v Bratislave – 18. apríl 1947 o pol šiestej ráno...

Vopred prehraný zápas o prezidentov život

Miloš KÁZIK – Foto: archív TASR

Na väzenskom dvore Justičného paláca v Bratislave 18. apríla 1947 o pol šiestej ráno vypadol z bezvládnych rúk kňaza malý kovový kríž. Aj keď pád kríža na betónovú dlažbu vydal iba nepatrný zvuk, počulo ho celé Slovensko. A ozvena tohto zvuku bola taká silná, že rozozvučala kostolné zvony v celej krajine. Ich hlahol obyvateľom Slovenska ohlasoval, že v ten deň podstúpil trest smrti obesením katolícky kňaz a prezident prvej Slovenskej republiky Jozef Tiso.

Poprava prominentného politika a bánovského farára bola zavŕšením najvýznamnejšieho a najsledovanejšieho súdneho procesu v našich dejinách. Pred začiatkom tohto ostro sledovaného procesu navštívil exprezidenta vo väzbe novinár Dominik Tatarka, aby s ním spravil interview pre noviny Pravda.

Na lavici obžalovaných.

■ FARSKÁ REPUBLIKA

Tatarka v románe Farská republika ostro pranieroval pomery v Tisovom štáte. Po rokoch svojej poslednej láske prezradil toto tajomstvo: „Poviem ti, ale pod prísahou tajomstva. Poslali ma za človekom, ktorý bol vopred odsúdený na smrť. Prezident, monsignore Jozef Tiso... On ma poslal, Novomeský... Takže mi povedal: Tiso bude mať proces. Ale taký proces, že ho obesia... Že ho obesíme, lebo slúžil omšu (za potlačenie povstania). Nehodí sa nám, aby sme mali v emigrácii prezidenta Slovenského štátu. A tak mi povedal, čo tak asi by som sa ho mal spýtať. Ako dodatočne vysvitá, aby som verejnú mienku pripravil na jeho proces, na jeho obesenie. Prišiel som za ním do justičného väzenia v Bratislave, kde bol prichystaný, aby ho mohli predvolávať pred súd. On tlstý, na ježka ostrihaný, ale kňazskú sutanu bezvadne čistú a ja som mu teda naznačil otázky Novomeského. On mi odpovedal, odpovedal a ja som potom... ale to je všetko pod prísahou! Pán monsignore, už nie prezident, ale monsignore, cítite sa prašivou ovcou slovenského národa? To bola posledná otázka. To malo byť pre verejnosť, že on sa kajá, uznáva svoju historickú chybu pred Bohom. Akoby som mu bol pichol žeravú injekciu. Hoci bol tlstý, vyskočil na dva metre, treskol do siete. A zakričal: A čo si myslíte?!“

■ ODSÚDENÝ V SUTANE

Táto otázka zaznieva u nás aj sedemdesiat rokov po násilnej smrti väzňa v sutane. Pre časť historikov je Tiso negatívnou postavou našich dejín, lebo kolaboroval s Adolfom Hitlerom, bol hlavným ideológom a vodcom nedemokratického režimu, po potlačení povstania vyznamenával esesákov a ako hlava štátu nesie morálnu zodpovednosť za holokaust slovenských Židov. Druhá časť historikov ho považuje za charakterného politika, ktorý prispel k zrovnoprávneniu nášho národa a ktorý sa snažil eliminovať zlo, aby uchránil Slovensko pred vojnovou skazou a dvoma zhubnými ideológiami – nacizmom a komunizmom.

Naším cieľom nie je odpovedať na položenú otázku a ani vynášať súd nad dejinami. Chceme iba poukázať na iný rozmer popravy kontroverzného štátnika – na politický zápas o život a smrť.

Keď súd, s politickým prívlastkom národný, vyhlásil 15. apríla 1947 rozsudok smrti nad hlavou Slovenskej republiky, odletelo z Bratislavy do Prahy lietadlo. Sedeli v ňom bývalí spojenci, ktorí v povstaní bojovali proti režimu prvej Slovenskej republiky. Títo vyslanci mali v hlavnom meste obnoveného Česko-Slovenska rozdielnu misiu. Kým demokratický politik Ján Ursíny sa snažil na vláde alebo u prezidenta Beneša vymôcť pre Tisa milosť, partizáni komunisti – Viliam Žingor a Mária Bahurinská (s krycím menom Tamara) – žiadali pre svojho politického nepriateľa smrť. Predseda Zväzu slovenských partizánov Žingor sa vláde dokonca vyhrážal, že ak bude Tisovi udelená milosť, bývalí protifašistickí bojovníci vyvolajú nepokoje. Postoj ku kauze zaujal aj člen vlády za komunistickú stranu Vladimír Clementis. Ten zdôrazňoval, že činy odsúdeného sú neospravedlniteľné, a preto bol presvedčený, že sa vo vláde nenájde človek, ktorý by povzniesol svoj hlas a zdvihol ruku za jeho omilostenie. Napokon predniesol svoje stanovisko aj podpredseda vlády Ján Ursíny. Vicepremiér Ursíny bol presvedčený o tom, že hovorí za dve tretiny zástupcov Slovenska, a preto požadoval pre odsúdeného milosť. Absolútny trest zásadne odmietal ako neľudské riešenie. Taktiež pripomenul fakt, že počas vojny nebol na Slovensku vykonaný ani jeden rozsudok smrti. V tejto súvislosti položil prítomným členom vlády otázku: „Prečo to má byť po vojne inak?“ Žiaľ, všetko bolo inak.

Proti Tisovi vypovedal aj 15-ročný chlapec, ktorému Nemci zabili otca.

■ VYDANÝ KATOVI

Vláda obnoveného Česko-Slovenska rozhodla jednoznačne – žiadosť o udelenie milosti neodporučila. A keďže prezident republiky Edvard Beneš toto rozhodnutie rešpektoval, o niekoľko hodín neskôr bol Jozef Tiso vydaný do rúk majstra kata a jeho pomocníkov...

Necelý rok po Tisovej násilnej smrti komunistická strana úplne ovládla Česko-Slovensko a začala uskutočňovať svoj politický program – budovať raj stalinského typu pod dohľadom sovietskych „poradcov“. Aj preto nová totalitná moc poprela duchovné základy nášho národa, právo i spravodlivosť a začala viesť neľútostný triedny boj proti svojim nepriateľom. Obeťou tejto tyranie sa stali aj tí, čo za víťazstvo komunizmu bojovali. Tri roky po Tisovej poprave kat natiahol slučku aj na hrdlo legendárneho partizánskeho veliteľa Viliama Žingora. O ďalšie dva roky skončil na popravisku i Vladimír Clementis. Telo tohto bývalého ministra zahraničných vecí bolo po vykonaní hrdelného trestu spálené a popol z neho vysypali na cestu ako posypový materiál. Tragický osud napokon postihol aj partizánku Tamaru, ktorá bola v roku 1957 v pražskej väznici ubitá na smrť. Mala len tridsaťšesť rokov. Smutné, bolestné. A tragické ako vždy, keď prestávame rozumieť slovám muža popraveného na Golgote: „Nesúďte a nebudete súdení; nepotupujte a nebudete potupení; odpúšťajte a bude vám odpustené..., akou mierou meriate, takou vám bude namerané.“ (Lk 6, 36-38)

Uväzneniu sa nevyhol ani Ján Ursíny, spoluzakladateľ povstaleckej národnej rady a Demokratickej strany. No na rozdiel od spomenutých obetí bol odsúdený „iba“ na sedem rokov. Po čase si na svoj zápas o Tisov život spomínal takto: „Bol to nerovný boj pravdy a spravodlivosti proti pomste, násiliu a úskokom. Nepochybujem o tom, že i tu bol jeden z podnetov pre moje neskoršie uväznenie a odsúdenie, ale vedomie, že som urobil všetko, čo bolo v mojich silách na zachránenie človeka, uľahčilo mi prekonať i tie trpké roky mojej neslobody.“

Postoj Jána Ursínyho, ktorého meno je pre súčasníkov takmer neznáme, si aj po rokoch zaslúži uznanie. Práve na jeho príklade by sme mali zakladať našu demokratickú tradíciu a občiansku kultúru. On evanjelik a organizátor Slovenského národného povstania sa zo všetkých síl usiloval zachrániť život katolíckeho kňaza a prezidenta štátu, proti ktorému povstal. Aj keď celý život ako čechoslovakista a agrárnik zastával rozdielne politické názory, nestratil k svojmu politickému oponentovi úctu, a to ani vtedy, keď bol na vrchole moci a vodca ľudákov na dne.

No a to hlavné. Aj keď po vojne patril k víťazom, nedomáhal sa pomsty, ale pre porazeného žiadal to, čo hlása kríž – milosrdenstvo.

Anketa k sedemdesiatemu výročiu popravy prezidenta prvej Slovenskej republiky

Zbytočné slovenské tabu: Jozef Tiso

Spracoval: (rkh, mrs) – Foto: SNN

Prezident Slovenskej republiky v období 1939 – 1945 Jozef Tiso bol za svoju politickú činnosť popravený v Bratislave pred sedemdesiatimi rokmi. Slovenská spoločnosť je aj po takom dlhom čase stále konfrontovaná s jeho činnosťou, no predovšetkým s tým, či si zaslúžil slučku. Názory sa rozchádzajú a sú protichodné. Mnohí Slováci ho glorifikujú, iní zatracujú. Je to možno aj chyba slovenských historikov – že ani oni nedokázali jednotne zhodnotiť jeho osobu v historických súvislostiach. Preto ponúkame odpovede slovenských historikov pre Slovenské národné noviny a iné médiá na túto tému.

● Osoba prezidenta Jozefa Tisa je vnímaná rozporuplne. Bol podľa vás vojnovým zločincom, a teda mal byť popravený?

● Znamenala jeho poprava istým spôsobom do budúcnosti (našej prítomnosti) to, že je považovaný časťou verejnosti za „martýra“?

Ivan MRVA

Milan S. ĎURICA

Peter MULÍK

Pavel MIČIANIK

Ivan MRVA

Jozef Tiso nebol vojnovým zločincom, i keď benešovská vládnuca garnitúra si ho na svoj zoznam poznamenala, boli na ňom aj nevinní literárni pracovníci, ako napríklad Stanislav Mečiar, Jozef Cíger Hronský, Konštantín Čulen. V oficiálnom zozname vojnových zločincov, ktorý bol vydaný v Paríži spojeneckou komisiou v roku 1947, nie je Tiso a ani nikto zo Slovenska. Zoznam má vyše sedemsto strán a obsahuje viac ako dvadsaťtisíc mien Nemcov aj príslušníkov iných európskych národov. Už v roku 1941 londýnsky exil poslal do Bratislavy tajnú depešu s menami tých, ktorí budú visieť. Tiso bol na prvom mieste, ale aj minister obrany generál Čatloš, ktorý nakoniec dostal päť rokov väzenia. Každá nespravodlivo popravená osoba je martýrom, a to platí aj o prvom slovenskom prezidentovi. A Tiso bol popravený na základe nespravodlivého a vopred určeného súdneho výroku. A tak martýrom je, či sa to niekomu páči, alebo nie. Rímska bohyňa spravodlivosti má v ruke váhy, na ktorých váži previnenia, ale aj zásluhy obžalovaného, a tie v Tisovom prípade vysoko prevážia.

Milan S. ĎURICA

Študoval som v najdôležitejších archívoch Nemecka, Talianska, Belgicka a Rakúska. Nikde som nenašiel žiadnu dokumentáciu o tom, že by bol Dr. Jozef Tiso označovaný ako vojnový zločinec. Je to čistý výmysel českých a „československých“ komunistov. To tvrdí iba časť týchto českých a „československých“ komunistov, pre ktorých platia iba výroky ich boľševických súdov. Celý „súd“ bol dávno nakomandovaný Edvardom Benešom, ktorý v exile opakoval: „Tiso musí viset!“ A keď sa dostal k moci, zrejme to nakomandoval takzvanej „súdnej moci“.

Peter MULÍK

Pri otázke, či bol Tiso vojnový zločinec, treba najprv vyriešiť definíciu pojmu “vojnový zločinec”. Tá bola iná pred 2. svetovou vojnou, iná po 2. svetovej vojne a odlišná je dnes. Navyše sa dá definovať aj v rovine právnickej terminológie, ale aj v politickej rovine. Politická definícia je prípad nášho prvého prezidenta Jozefa Tisa. “Víťazné” mocnosti USA, Spojené kráľovstvo, Francúzsko a ZSSR 8. augusta 1945 uzavreli Londýnsku dohodu o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Osi. Podľa nej mali byť potrestaní predstavitelia štátov združených v Osi. Čiže už len skutočnosť, že nejaký štát bol členom mocností Osi, jeho predstaviteľov „robilo“ vojnovými zločincami. Keďže Slovenská republika pristúpila k paktu, de facto sa na jej predstaviteľov vzťahovala aj definícia vojnového zločinca. Národný súd v Bratislave bol mimoriadny súd a jeho rozsudky boli prijímané skôr v politickej rovine než právnej. Činnosť prezidenta Tisa nebola objektívne posúdená - zo siedmich sudcov boli piati komunisti, vrátane predsedu súdneho tribunálu Igora Daxnera. Z priebehu celého procesu vidno, že definícia vojnového zločinca v prípade Jozefa Tisa bola len v politickej rovine v povojnovej realite silne skresleného vnímania spravodlivosti, kde nebol ako vojnový zločinec (zločin proti mieru, zločin proti ľudskosti) odsúdený Stalin, ani iní predstavitelia spojeneckých mocností, ktorí vo vojne používali tiež neprípustné spôsoby vedenia vojny, ako bolo zámerné bombardovanie civilných objektov a použitie jadrových zbraní.

Pavel MIČIANIK

Jozef Tiso bol zločincom jedine v očiach Edvarda Beneša a iných čechoslovakistov. Súdili a popravili ho za „zradu“ ČSR a za vojnu proti Sovietskemu zväzu, nie za to, čo sa mu v súčasnosti najviac vytýka. Beneš odmietol dať Tisovi žiadosť o milosť po vynesení rozsudku smrti. Tým dal najavo osobnú nenávisť voči Tisovi i voči Slovákom a urobil z neho martýra. Jozef Tiso je pre mnohých symbolom, zosobnením prvej Slovenskej republiky. Jeho popravou Beneš odoslal Slovákom jasný signál – nemáte právo na vlastný štát. Je preto pochopiteľné, že časť Slovákov Tisa od začiatku považovala za mučeníka. Zbytočná a nezmyselná poprava kňaza a politika Jozefa Tisa urobila z neho legendu, o ktorú sa doteraz vášnivo „bijú“ jeho odporcovia a obdivovatelia.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Medializácia krízových situácií, príp. mimoriadnych udalostí sa vyznačuje výraznou lexikálnou expresivitou; do komunikácie vstupujú vo zvýšenej miere nenormatívne jazykové jednotky; t. j. anomálne jazykové jednotky, ktoré sa po aktivizácii v komunikačnom procese udomácňujú v jazyku jednotlivcov, resp. celých spoločenstiev a následne prijímajú status normy.

Anomálie a normy

Mimoriadna udalosť alebo krízová situácia znamená narušenie spoločenských noriem zvyčajne s reflexiou tohto narušenia v sociálno-komunikačnom priestore; napr. medializácia migračnej a utečeneckej problematiky sa vyznačuje zámerným, cieleným prekrývaním, prevrstvovaním pojmového vymedzenia migrant a utečenec; dochádza k situácii, že uvedené pomenovania nadobúdajú odlišné pojmové vymedzenia; v mediálnom prostredí sa s bohatými konotáciami začali transformovať do výraznej negatívnej polohy – ako hrozba, nebezpečenstvo, terorizmus atď.; napr. „Predstavujú pre nás utečenci hrozbu?“ (www.cas.sk), „Strach z utečencov: Svet čelí hrozbe najväčšej migračnej vlny v histórii, je na ňu pripravený?“ (www.aktuality.sk), „Obyvatelia Paríža sú kvôli migrantom na nervy: Situácia je neznesiteľná, je to čím ďalej, tým horšie“ (www.topky.sk), „Migranti prinášajú exotické choroby. Národná transfúzna spoločnosť vydala upozornenie“ (www.hlavnespravy.sk). Súbežne záporná adherentná, t. j. získaná expresivita sa stáva predpokladom na ich vtesnanie do vytvoreného mediálneho rámca (frame).

*Vzhľadom na zámerné, cielené prekrývanie, prevrstvovanie dvoch základných pojmov migrant a utečenec dochádza k narušeniu ich významových hraníc a zároveň k vytváraniu protichodných názorov o tejto skupine ľudí; paralelne dochádza k odklonu od normatívneho obsahu pojmov a k vytváraniu anomálií, napr. „Čo švédska vláda označila za úspech v **utečeneckej** politike, sa v skutočnosti ukázalo len ako **utečenecká** prestávka. Vláda a veľká časť opozície má do konca týždňa ukovať 21-bodový plán na riešenie problémov s priestorom pre **migrantov**, ale aj naďalej budú do krajiny prúdiť tisíce žiadateľov o azyl týždenne. A stále viac Švédov premýšľa, prečo by práve ich krajina mala prijať po Nemecku najväčší počet **migrantov** – a zďaleka najväčší podiel z hľadiska počtu obyvateľov. Hranice sú zatiaľ stále otvorené, ale záťaž rastie a s ním aj tlak na vládu.“ (www.hlavnespravy.sk, 2015). A i transformácia pomenovaní do (výrazne) expresívne negatívnej polohy sa podieľa na eskalovaní krízovej komunikácie i situácie.*

Neznalosť právnych vymedzení pojmov neospravedlňuje médiá, ak ich médiá zámerne prekrývajú (následkom čoho menia ich významy), a už vonkoncom nie, ak dochádza k ich účelnému prekrývaniu pod vplyvom mimojazykových činiteľov. Výsledkom takýchto činov je pozmeňovanie faktov a skutočné udalosti sa transformujú na mediálne a mocensky prijateľné konštrukcie reality.

Annamária GENČIOVÁ,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie UMB v Banskej Bystrici

Národná slávnosť na Devíne bola v znamení slovenskej histórie a folklóru

Hrad Devín patril vlastencom

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Keď pred šiestimi rokmi položila Matica slovenská základy Národnej slávnosti na Devíne, každý z organizátorov veril, že stojí pri zrode tradície. Teraz, keď prebehol už šiesty ročník tohto podujatia, môžeme konštatovať, že sa očakávanie vlastencov a matičiarov splnilo. Tohtoročná Národná slávnosť sa konala 22. apríla 2017 ako výročné pripomenutie pôsobenia sv. Cyrila a sv. Metoda a vychádzky štúrovcov na hrad Devín 24. apríla 1836, ktoré majú v dejinnej tradícii slovenského národa trvalé a nezastupiteľné miesto.

Ročník 2017 bol špecificky aj spomienkou na pobyt Antona Bernoláka na devínskej fare a na výročie smrti sv. Metoda 6. apríla 885. Podujatie zorganizoval už tradične Dom Matice slovenskej v Bratislave, no podieľali sa na ňom aj iné štátne, regionálne, mestské, obecné a cirkevné inštitúcie. Záštitu nad Národnou slávnosťou prevzal predseda Národnej rady Slovenskej republiky Andrej Danko.

Folklórny festival otvorili správca MS M. SMOLEC a 1. ppodpredseda MS V. OBERHAUSER.

■ PO STOPÁCH HISTÓRIE

Národná slávnosť sa začala tradične pri súsoší sv. Cyrila a Metoda pred Farským kostolom povýšenia Svätého kríža na Námestí sv. Cyrila a Metoda v Devíne. Aprílové počasie, ktoré nám nedávno predviedlo sneženie a ostrý vietor, zrejme časť účastníkov odradilo, ale aj tak sa pri pamätníku zišlo dosť matičiarov a vlastencov, ktorých privítal riaditeľ Domu Matice slovenskej v Bratislave Ing. Jozef Bača, PhD., a po ňom správca Matice slovenskej Mgr. Maroš Smolec. V prejave Ing. Jozefa Bču okrem iného odznelo: „Myslím si, a nikdy som si viac neželal, aby som sa mýlil, že nás všetkých čakajú ťažké časy. Schopnosť našich neprajníkov rozosievať nezhody a nepriateľstvo je veľmi veľká. Môžeme proti nej bojovať iba tak, že ukážeme rovnako silnú schopnosť udržať si navzájom silné puto priateľstva a dôvery.“ Účastníci položili vence k pomníku našich vierozvestcov a potom sa premiestnili pred pamätnú tabuľu Antona Bernoláka na budove rímskokatolíckeho farského úradu kostola povýšenia Svätého kríža. Inšpiratívny príhovor na tomto dejinnom mieste mal správca farnosti ThLic. Marián Gavenda. Tento duchovný, ktorý je okrem iného aj naslovovzatý odborník na mediálne prostredie, varoval prítomných pred globálne pôsobiacim tlakom médií najmä na mladých ľudí, ktorých sa snažia vykoreniť z kresťanskej viery a národného sebauvedomenia. K pamätnej doske pribudli vence a nastal presun na staroslávny Devínsky hrad.

Riaditeľ Domu MS v Bratislave J. BAČA pod pamätnou tabuľou Ľ. Štúra.

Folklórny súbor Zemplín.

Ekumenická bohoslužba duchovných katolíckej, evanjelickej i gréckokatolíckej cirkvi.

Predseda dozorného výboru MS Š. MARTINKOVIČ (zľava), správca M. SMOLEC a organizátor J.BAČA.

■ SLOVO BOŽIE

Majestátnym Devínom pofukoval čerstvý vietor a chmáry nad Kobylou vzbudzovali mierne obavy. Aj napriek tomu účastníkov Národnej slávnosti postupne pribúdalo. Prichádzali matičiari, ale napríklad aj skupiny členov SNS z rôznych kútov Slovenska. Usporiadateľskú službu perfektne zvládali mládenci z organizácie Slovenskí branci, prebiehali posledné úpravy hlavného pódia a medzi stánkami nechýbal ani stánok s knihami Vydavateľstva Matice slovenskej. Najprv sa účastníci zhromaždili pri pamätnej tabuli, ktorú na počesť štúrovcov odhalili v roku 1936 pri stom výročí ich výletu na Devín. Prehovoril k nim Mgr Ján Hroboň, zborový farár Evanjelickej cirkvi a. v. Bratislave-Dúbravke. Svoju reč venoval osobnosti Jozefa Miloslava Hurbana, ktorý bol jedným z účastníkov pamätného výletu. Dvojsté výročie jeho narodenia si pripomíname tohto roku. Nasledoval ďalší presun čoraz početnejšej skupiny vlastencov na skutočne symbolické miesto k základom veľkomoravského kostola v juhozápadnej časti hradného areálu. V tomto roku bol hlavným organizátorom liturgickej časti podujatia Mons. Peter Rusnák, bratislavský eparcha Gréckokatolíckej eparchie. Ekumenickú bohoslužbu viedol Theol. Univ. Rastislav Čižik z gréckokatolíckeho Katedrálneho chrámu Povýšenia vznešeného a životodarného kríža v Bratislave-Starom Meste za spoluúčasti ThLic. Mariána Gavendu a Mgr. Jána Hroboňa. Skromné útočisko kňazov v podobe vojenského stanu nič neubralo na silnom duchovnom zážitku, v ktorom spojenie cirkví ako keby vyzývalo prítomných k spojenectvu vo viere a k vlastenectvu.

■ FOLKLÓR VÍŤAZÍ

Po spirituálnej časti programu nasledovala hlavná časť, konkrétne druhý folklórny festival Matice slovenskej. Najprv však prítomných správne naladili tóny duchovných a národných piesní v podaní ženského speváckeho súboru Chorus Seraphicus. Nasledovala hymna Slovenskej republiky v uhrančivom podaní operného speváka Gustáva Beláčeka. Ako prvý sa nedočkavému publiku predstavil Folklórny súbor Pustakerčanka z Trnavského samosprávneho kraja. To sa už priestor pred pódiom rýchlo zapĺňal divákmi, ku ktorým sa pridávali aj zahraniční turisti, ktorí navštívili Devín v rámci Dňa otvorených múzeí a galérií. Nikto z prítomných určite neoľutoval, lebo vzápätí vystúpil Folklórny súbor Zemplín z Michaloviec. Ten nedávno zahviezdil v televíznej súťaži Zem spieva, ktorú vysielala RTVS, a svoje kvality patrične predviedol. Temperamentný tanec a spev, doslova búrka východoslovenského folklóru, vyvolal nadšenie divákov v hľadisku. Nasledovali ďalšie folklórne súbory – mužský Starohorský banícky spevokol Haliar zo Starých Hôr, Detský folklórny súbor Prvosienka z Banskobystrického samosprávneho kraja, divadelno-hudobná skupina zastupujúca Oravský hrad – Oravské múzeum a Folklórny súbor Oravan z Nižnej nad Oravou zo Žilinského samosprávneho kraja, Folklórna skupina Limbora Prečín z Trenčianskeho samosprávneho kraja, mládežnícky, detský folklórny súbor Matičiarik z Nových Zámkov z Nitrianskeho samosprávneho kraja a iné. Už spomenutý súbor Zemplín bol podľa mienky väčšiny divákov zlatým klincom podujatia. Podujatia, ktoré si získalo už pevné miesto na pomyslenej kultúrnej mape nielen Bratislavského kraja.

Matica slovenská zorganizovala diskusné fórum o Jozefovi Tisovi

Zložité hľadanie historickej objektivity

Peter MULÍK, Alexander GOCZ – Foto: archív

Máloktoré dátumy zo slovenskej histórie 20. storočia sú tak „ostro sledované“ ako 14. marec 1939 a 18. apríl 1947. V prvom prípade ide o vyhlásenie Slovenského štátu Slovenským snemom a v druhom o dátum popravy prvého prezidenta tohto štátu Dr. Jozefa Tisa. Od povojnových čias cez obdobie takzvaného socializmu až po dnešok sú tieto dátumy využívané a zneužívané bez toho, aby vznikla celospoločenská diskusia o ich význame, podporená objektívnou historickou vedou a zbavená neobjektívneho politikárčenia.

Keby sme sa s istou dávkou ironického odstupu pozreli na slovenskú históriu od najstarších čias po dnešok očami súčasných médií, zistili by sme niekoľko prinajmenšom čudných interpretácií. Najmä v ostatnom čase sa zdá, že isté spoločensko-politické kruhy a záujmové skupiny majú suverénnu snahu presadzovať akýsi svoj „patent na históriu“. Podľa nich nebol aj napriek nespochybniteľným historickým dokumentom Svätopluk kráľom Veľkej Moravy, ale iba akýmsi rozporuplným lokálnym kniežaťom, Jánošík bol kriminálnym živlom, štúrovci zblúdenými romantickými rojkami, Andrej Hlinka neznášanlivým klerikálom, Jozef Tiso vojnovým zločincom a tak by sme mohli pokračovať. Akákoľvek snaha o historické bádanie, diskusiu a objektivizáciu dejín je tvrdo nálepkovaná označeniami ako nacionalizmus či dokonca klérofašizmus, a to aj napriek tomu, že podobné diskurzy prebehli a prebiehajú v susednom Maďarsku, Česku či v iných európskych štátoch bez mediálnej hystérie, takej vlastnej našim končinám.

Rozhovory o histórii sú periodickým podujatím Historického odboru Matice slovenskej a Slovenského historického ústavu pre matičiarov a záujemcov o históriu na kľúčové témy slovenských dejín.

■ ÚSILIE MATICE

V utorok 18. apríla 2017, presne v deň popravy prvého slovenského prezidenta, sa v Knižnici slovenskej štátnosti Slovenského historického ústavu Matice slovenskej na Grösslingovej ulici v Bratislave konalo diskusné fórum s názvom Súdny proces a poprava prezidenta prvej Slovenskej republiky Jozefa Tisa – 70. výročie popravy. Zástupca riaditeľa Slovenského historického ústavu MS PhDr. Peter Mulík k tomuto dôležitému podujatiu uvádza: „Tému otvorili a na otázky početných účastníkov odpovedali právni historici – JUDr. Ján Štefanica, PhD., a JUDr. Michal Malatinský, PhD. Tému si rozdelili do šiestich častí (retribúcia v Európe a situácia po druhej svetovej vojne, retribúcia na Slovensku a zadržanie Tisa, obžaloba, obhajoba, rozsudok, milosť a exekúcia). Venovali sa problematike pojmu vojnový zločinec. Až v roku 1947 bol medzinárodno-právne ratifikovaný pojem vojnový zločinec. Uvažovalo sa dokonca, že medzinárodný súdny tribunál na súdenie vojnových zločincov by mali vytvoriť iba vo vojne neutrálne štáty. K ustanoveniu retribučného súdnictva ČSR zaväzovali medzinárodno-právne normy, ktoré boli spoločné pre všetky krajiny zúčastnené vo vojne. Malatinský zadefinoval právny základ na vytvorenie retribučných súdov, ktoré boli retroaktívne a boli predmetom kontroverzií, pričom špeciálne objasnil postavenie Slovenska a kompetencie Slovenskej národnej rady pri konštituovaní Národného súdu v Bratislave. Boli to politické súdy založené na pomste a odvete (po latinsky retributio), kde okrem jedného profesionálneho sudcu o vine rozhodovali ‚prísediaci z ľudu‘. Neuplatnila sa prezumpcia neviny, ale platila prezumpcia viny, teda obžalovaný bol považovaný od začiatku za vinného a musel sa vyviniť z obžaloby. Štefanica zdôraznil, že obvinenie

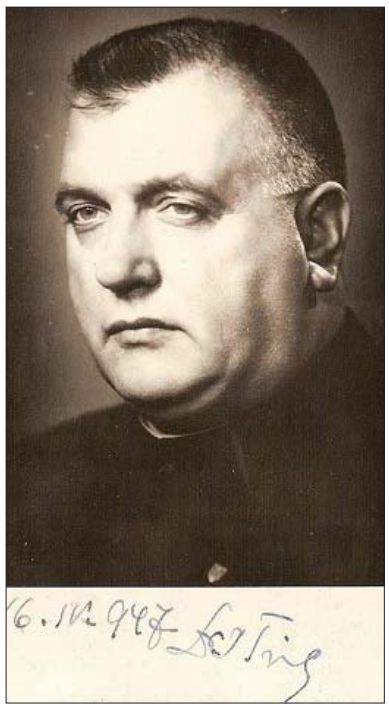

z rozbitia ČSR zaberalo tridsaťdeväť percent obžaloby Tisa, pričom podotýkam, že už vtedy sa začala uznávať právna fikcia ‚nulity Mníchovskej dohody‘, kde sa predpokladalo, že ČSR nikdy nezanikla, ale kontinuálne existovala.

■ POLITICKÉ POZADIE

Obhajoba vychádzala z právnej argumentácie, že Tiso nemohol konať ináč, ako konal, lebo by boli ohrozené iné hodnoty. Rozsudok obsahoval väčšinou Tisove politické činy, napríklad podieľal sa na zvrhnutí demokratického režimu (myslí sa na prvú ČSR, ktorá neuznávala slovenský národ a ktorá neraz nechávala strieľať do štrajkujúcich ľudí), verejne hanil Spojencov, ale bola tam aj zrada na povstaní a na poslednom mieste zločiny proti ľudskosti. Žiadosť o milosť musel odporúčať Národný súd (aj žalobca JUDr. Rigan ju podal predsedníctvu SNR už deň pred rozsudkom), predsedníctvo SNR malo rozhodnúť a navrhnúť udeliť milosť vláde ČSR, prezident ju mal udeliť na základe toho. Ak by sa však do štyridsiatich ôsmich hodín nebolo rozhodlo, mala byť poprava vykonaná. Predsedníctvo SNR nehlasovalo o milosti, lebo predpokladalo negatívny výsledok a obávalo sa svojich katolíckych voličov. Hlasovalo sa o tom len vo vláde ČSR, kde komunisti, sociálni demokrati a národní socialisti (vrátane Ludvíka Svobodu) hlasovali za neudelenie milosti Tisovi. Rozhodnutie prezidenta Beneša bolo viazané na rozhodnutie vlády. Rozsudok bol teda vykonaný, a to so všetkými dôsledkami pre slovenskú spoločnosť, myšlienku slovenskej štátnosti a národné historické vedomie.“

V diskusii sa otvorila aj otázka možnej revízie súdneho procesu s Tisom. Právni historici upozornili, že takýto pokus už bol začiatkom deväťdesiatych rokov 20. storočia, pričom tento podnet Najvyšší súd Slovenskej republiky uzavrel s tým, že revízia retribučných procesov nie je možná (v Čechách je však už niekoľko precedensov, keď bol revidovaný rozsudok retribučného súdu). U nás by azda túto smutnú kapitolu slovenských dejín mohla formálne uzavrieť deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky.

Príbeh dorozprávaný po rokoch

Peter Štrelinger: Salakúzy, Vydal autor, Martin 2016

KNIHA TÝŽDŇA

Knihy podobne ako ľudia mávajú niekedy zamotané osudy. Próza Petra Štrelingera Salakúzy vyšla pôvodne v roku 1987 vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ. Kto sa však začíta do tohto nového vydania, okamžite pochopí, že v takej forme pred novembrom 1989 vyjsť určite nemohla. A skutočne. Podľa slov autora v predhovore román „vyšiel skoro o sto strán skrátený, oskalpovaný, upravený, s poprehadzovanými časťami a kapitolami“.

Prvé kompletné vydanie – stručne oznamuje nápis na titulnej strane románu. Románu, ktorý je široko koncipovaným príbehom mladého muža Jána Eugena. Ide vlastne o prvý diel rodinnej ságy z trilógie Liptovská rapsódia, ktorý autor situoval do kúpeľného mestečka Salakúzy.

Rámec rozprávania tvorí návrat hlavného hrdinu do rodného domu. Od prvej chvíle sa pred čitateľom spätne odvíjajú nielen detstvo a dospievanie Jána Eugena, ale aj dramatické osudy postáv, ktorými zaľudnil autor svoj román a ktoré bojujú o prežitie počas vojny. Mnohí hrdinovia knihy sú postihnutí biľagom holokaustu, ale aj krutými päťdesiatymi rokmi. Peter Štrelinger citlivo reaguje na slovenské pomery od prevratu po súčasnosť, nastoľuje reálny obraz doby, politickej klímy, rodinného a spoločenského prostredia. A ako takmer vo všetkých dielach autora i tu nájdete dojímavé, nevšedné príbehy lásky. Tá dokáže zvíťaziť a pokoriť aj smrť. Štrelinger má danosť rozprávať svoje príbehy tak, aby sa v nich čitateľ nestrácal, ale kontinuálne sledoval osudy jednotlivých postáv a v mnohých prípadoch sa s ich konaním stotožňoval. Prípadne si v duchu povzdychol, že ako boli voľakedy prezliekači gardistických kabátov za odbojárske, tak o desaťročia neskôr prezliekala nezanedbateľná časť činovníkov funkcionárske saká za podnikateľské. Salakúzy sú skrátka románom naskrz dnešným a podobne ako autor nekompromisne pravdivým.

(mab)

MEDAILÓN

Stáva sa, že autor poézie alebo prózy má taký silný vzťah ku knihám, že sa začne okrem ich písania venovať aj ich vydávaniu. Najmä ak sa zároveň venuje i grafike, výsledkom môžu byť malé knižné skvosty pre skutočných milovníkov literatúry. Jedným z takýchto „mužov knihy“ je aj básnik, knižný grafik a vydavateľ Erik Jakub Groch.

Život v znamení knihy

Narodil sa 25. apríla 1957 v Košiciach. Zmaturoval na gymnáziu v Košiciach (1976) a neskôr prešiel rôznymi, často kurióznymi zamestnaniami. Až do roku 1989 pôsobil v okruhu literárneho, výtvarného a intelektuálneho undergroundu v Košiciach a zúčastňoval sa na bytových seminároch u filozofa Marcela Strýka. Na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov sa podieľal na vydávaní samizdatových literárnych zborníkov Trinásta komnata a Nacelle. Po novembri 1989 aktívne vystupoval za Občianske fórum v Košiciach, pričom v rokoch 1991 – 1992 bol spoluzakladateľom a spoluedítorom literárneho almanachu Tichá voda. V roku 1990 pracoval ako redaktor znovuobnoveného týždenníka Kultúrny život, v roku 1992 si založil vlastné vydavateľstvo, ktoré neskôr nazval Knižná dielňa Timotej a v ktorom dodnes vydáva najmä prekladové tituly filozofického alebo duchovného charakteru blízke jeho autorskému naturelu. Erik Jakub Groch oficiálne debutoval zbierkou básní Súkromné hodiny smútku (1989) a nasledovali ďalšie jeho knihy poézie, ako sú Bratsestra, Baba Jaga: Žalospevy či kniha pre deti Tuláčik a Klára. Generačný kritik o ňom napísal: „Erik Jakub Groch je slovenský básnik a prozaik s výrazným rukopisom, ktorého poetologický rozsah siaha od detsky zjednodušujúceho nazerania, františkánskej prostoty a jednoduchosti až po intelektuálny typ poézie absorbujúci najnovšie literárne a filozofické tendencie.“

V súčasnosti sa Erik Jakub Groch venuje písaniu, knižnej grafike a vydávaniu kníh a v týchto dňoch oslávil šesťdesiate narodeniny. V mene redakcie srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Na všetkom sa dá nájsť niečo dobré

Ako každý podvečer aj teraz sme sa zišli v našom informačnom a školiacom stredisku zvanom Drevák. Obsadili sme stôl pre štamgastov, strategicky umiestnený presne v rovnakej vzdialenosti od výčapu i WC. Prvým bodom programu bol šport. Prebrali sme domácu aj zahraničnú futbalovú ligu a odborne zhodnotili prácu našich hokejových trénerov. Všetci mali hodnotné príspevky, jedine Piťuke sa nezapájal, lebo jeho zo športu zaujímajú len nohy tenistky Cibuľky, ktorá je mimochodom miláčikom celého kolektívu Dreváka. Potom sa prešlo ako vždy na domácu a zahraničnú politiku. Samozrejme, že sme nemohli vynechať ani migračnú krízu. Piťuke, ktorý bol ako vždy vo svojom živle, prehlásil, že nesmieme byť xenofóbni a podliehať panike. Treba sa na celý problém pozrieť z tej lepšej stránky. Jeho objavný referát zapísal na niekoľko účteniek náš zapisovateľ Jožo Pedál Mokrý. „No dobre, môže nastať situácia, že islam postupne ovládne Európu vrátane našej malebnej krajinky pod Tatrami. Čo sa vám ako prvé vybaví v tejto súvislosti? Správne, ženy v burkách či hidžáboch. Ja osobne, keď sa pozriem vonku, kde už začína prihrievať slniečko, si vravím, že až taká tragédia to nebude. Kde sa len pozrieš, tak ti oko padne tu na holý pupček nejakej lasice, tu na šortky, z ktorých kukajú fajnové obliny, a hen na tričko, pod ktorým poskakujú kozliatka. Aj ja ako senior dvakrát šťastne rozvedený mávam z toho tlakové poruchy. A čo taký parobok! Ten musí mať normálne mokré sny. A toho všetkého budeme ušetrení a navyše poniektorým postarším ženským osobám burka tiež pôjde k duhu. Na mnohoženstvo zabudnite a predstava dvoch a viacerých svokier nech vás neľaká. Viac manželiek si budú môcť dovoliť len tí zazobaní, just ako náš obľúbený poslanec a šéf istej strany Boris. Nesmieme zabudnúť ani na povinné modlitby päťkrát denne. Minule som si v jedných českých novinách prečítal článok od nadšenej novinárky, reku ako to kľačanie a klaňanie blahodarne pôsobí na chrbticu. Tuto Jožo Pedál sa furt sťažuje, že je seknutý, a cvičiť ani zaboha. Pol roka si päťkrát denne zacvičí v mešite a bude chodiť vyrovnaný ako husár. Čo sa klobás týka, moja nebohá mati ich vedela fajnovo vyrobiť aj zo zajačiny a nosenie brady vás zbaví nutnosti kupovať hriešne drahé žiletky a ostane viac napríklad na víno. A keď sme už pri tom víne a iných trúnkoch, počul som z vierohodných kruhov, že ten ich všemohúci má slabší zrak a pod strechu nevidí, tobôž nie do pivničky, aká je just tu pod šenkom...“ Náš spolustolovník nestačil dohovoriť, keď sa ozval zapisovateľ Jožo s tým, že keď už Piťuke vie nájsť vo všetkom tú dobrú stránku, ako sa díva na smrť. „Vzhľadom na svoj vek vidím vo svojej smrti dobrú stránku v tom, že sa spomínaných čias zrejme nedožijem,“ usadil ho Piťuke.

Marek DANKO

GLOSA

Meno Ladislav Grosman som po prvý raz počul v roku 1966 od humenského rodáka Dušana Lechana, neskoršieho dramaturga a následne aj dlhoročného vedúceho redakcie vysielania pre deti a mládež Slovenskej televízie Bratislava. Bolo to v súvislosti s filmom Obchod na korze režisérov Jána Kadára a Elmara Klosa, na ktorom sa spisovateľ Ladislav Grosman, rodák z Humenného, podieľal nielen ako autor literárnej predlohy (poviedky), ale aj ako spoluautor scenára.

Obchod nielen na korze...

Keď som film prvý raz uvidel, bol som otrasený do hĺbky duše dielom o čase neľudskosti, najmä však som si veľmi boľavo uvedomil, že to najstrašnejšie, to najhoršie, čo sa môže ľudskému jedincovi v jeho živote stať, je to, ak vedome ublíži nevinnému človekovi. Ak na niekom spácha krivdu, ktorú už nie je možné napraviť... Ďalšia vec, ktorú som si po zhliadnutí filmu Obchod na korze uvedomil, bol fakt genocídy ako viny, ktorú nemožno odpustiť. A pýtal som sa sám seba: keby som bol jedným z nich, keby som sa bol aj ja narodil ako Žid a bol odvlečený do tábora smrti, keby som to peklo na rozdiel od miliónov iných aj prežil, mohol, vedel by som to odpustiť tým, ktorí mi toto nezmerné utrpenie spôsobili? A po mnohom uvažovaní, po mnohom duševnom trápení som si zoči-voči svojmu svedomiu musel odpovedať že nie, že by som to nevedel odpustiť ani zabudnúť. A je vôbec vo vesmíre bytosť podobná človekovi, ktorá by mala právo tie strašné zločiny, ktoré sa v priebehu dejín odohrali, odpustiť? A ak áno, tak v mene čoho? Prečo?

V súvislosti s tým, že v súčasnosti je veľa čitateľov i divákov, ktorí si zakladajú na tom, aby im boli predkladané výlučne deje, ktoré sa v živote naozaj stali (čiže deje nie vymyslené), už pri vzhliadnutí filmu Obchod na korze som sa nielen sám seba, ale aj niektorých starých Humenčanov, rodákov v tomto meste pýtal, či sa to, čo sme videli na plátne, naozaj tu v Humennom aj stalo. A oni mi odpovedali približne takto: „Nie, to nie. Keby sa totiž to všetko v Humennom (ten dej medzi stolárom Brtkom a vdovou Lautmannovou) skutočne stalo, predsa niekto z nás by si to musel pamätať, nie? A tu nikto o takých ľuďoch nevie... Nikto si na nič také nespomína...“

Nielen múdreho, ale aj pravdivého objasnenia tejto veci sa mi svojho času dostalo priamo od vdovy po spisovateľovi Ladislavovi Grosmanovi, čiže osobnosti najpovolanejšej – od pani Edity Grosmanovej. Keď sa jej raz v rádiu Devín istá redaktorka v rozhovore na to opýtala, pani Edita Grosmanová jej odpovedala v tomto zmysle: „Tu nejde o to, či sa to naozaj stalo, alebo nie. Hlavná a rozhodujúca je životnosť príbehu a každý, kto tento film videl, musí uznať, že ten príbeh je veľmi životný a veľmi presvedčivý, a o to predsa v ozajstnom umení ide. Môj manžel bol nesmierne citlivý človek, každá krivda spáchaná na akomkoľvek človeku sa ho bytostne dotýkala, a tak tú strašnú tragédiu humenských Židov musel pretaviť do takého umelecky nesmierne silného príbehu.“

Kniha Mariána a Anny Šimkuličovcov, inak aj fotograficky a graficky na veľmi vysokej úrovni, je recenzne odborne požehnaná najpovolanejšou osobnosťou – prof. PhDr. Pavlom Mešťanom, DrSc. Je veľmi cenná a užitočná, a preto by bolo dobré, keby si ju prečítal každý, kto má oči, uši, srdce, rozum a dušu človeka, súceho na mnohovýznamové, tematicky takmer vyčerpávajúce umelecko-dokumentárne a dejinne dôležité posolstvo.

Milan ZELINKA

Ladislav GROSMAN, autor oscarovej novely, sa stále hlásil k Humennému

Nikdy nezabudol na kraj pod Vihorlatom

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Na začiatku štyridsiatych rokov minulého storočia žilo v Humennom vyše dvetisícpäťsto Židov. Dnes by sme ich počet možno porátali na prstoch. To, že už nie sú medzi nami, je výsledok fašistických a nacistických perzekúcií počas druhej svetovej vojny, keď ich majetok bol arizovaný a oni sami skončili v koncentračných táboroch; väčšina prišla o život v plynových komorách, prežila len nepatrná časť z nich...

Napriek tomu, že komunisti vládli vyše štyridsať rokov a dištancovali sa od fašizmu i prvej Slovenskej republiky, synagógu postavenú v roku 1930 v Humennom zbúrali v roku 1976. Na budove mestského úradu, na mieste ktorého kedysi stála druhá synagóga, v roku 2000 odhalili pamätnú tabuľu na pamiatku židovským spoluobčanom, ktorí po násilnom transporte v roku 1942 zahynuli v koncentračných táboroch.

■ OHRDNUTÝ SOCHÁR

Z iniciatívy Klubu priateľov kultúry v roku 2004 v rámci iniciatívy Vráťme mesto rodákom známy akademický sochár Dušan Pončák pracoval na stvárnení busty humenského rodáka Ladislava Grosmana, autora novely a scenára Oscarom ovenčeného filmu Obchod na korze. Zámerom bolo podobizeň z bronzu umiestniť na námestí. Na súhlas v zmysle všeobecne záväzného nariadenia o udeľovaní verejných ocenení mesta Humenné sa čakalo márne, preto sa od uskutočnenia tohto zámeru upustilo. Hotovú portrétnu bustu potom venoval Dušan Pončák († 2016) do stálej expozície, ktorá pripomína nakrúcanie filmu v Sabinove. V roku 2005 Ladislavovi Grosmanovi udelili cenu primátora mesta in memoriam. Cenu prevzal jeho synovec Juraj Grossman. Mestské zastupiteľstvo tiež v roku 2010 súhlasilo s umiestnením pamätnej tabule, kde sa uvádza, že v Humennom sa 4. 2. 1921 narodil Ladislav Grosman († 25. 1. 1981), spisovateľ, scenárista a dramaturg, autor novely Obchod na korze, ktorej filmový prepis v roku 1966 ocenili Oscarom. Na slávnostnom odhalení pamätnej tabule sa zúčastnili aj manželka Ladislava Grosmana Edita a riaditeľ Múzea židovskej kultúry Pavol Mešťan. Práve on bol v spolupráci s týždenníkom Pod Vihorlatom, mestom Humenné a gymnáziom armádneho generála Ludvíka Svobodu iniciátorom literárnej súťaže Korzo Ladislava Grosmana, ktorého päť ročníkov prinieslo podnetné príspevky tvorcov staršej, strednej, ale aj najmladšej generácie.

Pri príležitosti návštevy vdovy Edity Grosmanovej dostalo mesto niekoľko osobných dokumentov, ukážky z literárnych diel či z korešpondencie približujúce osobnosť a tvorbu umelca, ktoré sú umiestnené v expozícii slávnych rodákov v mestskom kultúrnom stredisku. Jednou z ďalších iniciatív mesta bola kniha Zvečnené v slzách a pote tváre (autori Marián a Anna Šimkuličovci). Nasledovať by mal filmový festival nesúci Grosmanovo meno a odkrytie pamätnej tabule na mieste, kde stál arizovaný obchod inšpirujúci autora pri písaní literárneho i filmového diela.

■ ZROD OBCHODU

Napriek tomu, že dvaja z troch tvorcov filmu Obchod na korze boli Slováci (Ján Kadár a Ladislav Grosman), príbeh z obdobia prvej Slovenskej republiky sa nekrútil na slovenskej Kolibe, ale na pražskom Barrandove, aj keď si na nakrúcanie exteriérov a sčasti aj interiérov filmári vybrali Sabinov v Šariši.

Vtedajšieho vedúceho tajomníka Komunistickej strany Slovenska scenár rozhorčil. V jeho očiach negoval Slovenské národné povstanie. Scenáre v tom čase museli prechádzať komisiou, ktorá ho síce schválila, no Koliba sa zľakla politického tlaku komunistov a rozhodla sa film nenakrútiť. Iná situácia bola v Prahe. Vtedajší prezident socialistického Česko-Slovenska Antonín Novotný dostal síce písomný nesúhlas najvyššieho komunistického predstaviteľa na Slovensku, no kašľal naň. A tak, hoci sa o vtedajšom prezidentovi vedelo, že nemá rád Slovákov, paradoxne, vďaka jeho súhlasu má Slovensko (hoci to bola česko-slovenská produkcia) dodnes jediný oscarový film. Dokonca, keď už sme získali najvyššie ocenenie za cudzojazyčný film, ozývali sa hlasy niektorých konzervatívnych komunistov, že by sme mali Oscara vrátiť, lebo je podozrivé, keď nás chváli nepriateľ. Ešte šťastie, že sa písal rok 1966. O dva roky neskôr by takýto film už určite ani nevznikol...

Manželia Edita a Ladislav GROSMANOVCI sú spätí s Humenným.

Je zaujímavé v tejto súvislosti citovať slová scenáristu, herca a režiséra Martina Šulíka: „Spomínaný film je kľúčom k pochopeniu našej národnej identity. Ak chceme zistiť, kto vlastne sme, musíme mať odvahu priznať si vlastné zlyhania. Grosman vyvracia mýtus o holubičej povahe Slovákov, ukazuje, že v rozhodujúcom momente sme sa nedokázali vzoprieť zlu a naša zbabelosť mala tragické následky. Dodnes túto jednoduchú pravdu na Slovensku nepočúvame radi. Možno preto Obchod na korze nevznikol na bratislavskej Kolibe, ale v ateliéroch pražského Barrandova.“

■ PUPOK SVETA

Pre Ladislava Grosmana bolo Humenné hlavným mestom sveta. S týmto konštatovaním sa lúčila v októbri 2003 Edita Grosmanová po tom, čo ju na humenskom mestskom úrade prijali ako významnú rodáčku, jednu z mála žijúcich obetí holokaustu, ale aj ako manželku spisovateľa a scenáristu oscarového filmu Obchod na korze. Edita Grosmanová si pritom zaspomínala na svoje návraty do centra Zemplína. Viažu sa k nim i spomienky na čerešne, ktoré dostala po návrate z lágru a stali sa jej najobľúbenejším ovocím, ale i na prvé stretnutie s Ladislavom Grosmanom, ktorý ju odprevadil domov zo stanice, kde Humenčania čakali na tých, ktorí sa po vojne vracali domov. Editina mama ho vtedy pozvala na šábesovú rybu...

„Mesto sa veľmi zmenilo. Ani to tu nepoznávam,“ spomínala pani Edita, keď sme stáli v novej pešej zóne. Očami premeriavala vzdialenosť od kaštieľa a odhadom stanovila, kde by mohol stáť dom Grossmanovcov...

Po auguste 1968 sa Ján Kadár nevrátil do Česko-Slovenska z USA. Ladislav Grosman odišiel do Izraela, obaja sa rozhodli zostať v emigrácii. Elmar Klos zostal síce v Česko-Slovensku, ale nemohol tvoriť. Film Obchod na korze bol pre tieto dôvody dvadsať rokov zakázaný, ležal v trezore a nesmel sa premietať.

Grosman debutoval v roku 1965 a už o tri roky neskôr odišiel do emigrácie. Knižne mu vyšla novela Obchod na korze v roku 1965 a opäť o rok neskôr. Preložili ju do češtiny, ruštiny, poľštiny, nemčiny, hebrejčiny, angličtiny a švédčiny. V bývalom Česko-Slovensku mu ešte vyšla zbierka krátkych próz Nevěsta (1969), no keďže vtedy už žil v emigrácii, ani sa o nej nepísalo.

■ POBYT V IZRAELI

V roku 1968 Ladislav Grosman emigroval s rodinou do Izraela. Aj keď sa usiloval udržať kontakty s viacerými osobnosťami kultúry vo vtedajšom Česko-Slovensku, ani jeden z jeho literárnych či scenáristicko-filmových projektov sa už v „normalizácii“ po roku 1969 neuskutočnil. Publikoval preto v izraelských a exilových periodikách v Taliansku a vo Švajčiarsku. Od januára 1969 pôsobil na univerzite Bar-Ilan pri Tel Avive. Najprv ako docent, od roku 1975 už ako riadny univerzitný profesor. Prednášal slovanskú literatúru a vyučoval tvorivé písanie. Od roku 1979 na telavivskej univerzite externe prednášal scenáristiku. Popritom napísal ešte scenár k televíznemu filmu Randez-vous strýka Davida (1972), ktorý sa mal nakrúcať s Janom Werichom v hlavnej úlohe, no nič z toho nebolo. Napokon ho predsa len sfilmovali v Prahe v roku 2002 v hlavnej úlohe s Vlastimilom Brodským. V roku 1976 mu vo švajčiarskom vydavateľstve Konfrontácie vyšla kniha poviedok Hlavou proti múru. Z akoby láskavého Čechovovho smiechu cez slzy jeho hrdinovia v nich postupne prechádzali tragickou katarziou ostrou ako britva, podobne ako u jeho obľúbeného Isaaka Bábeľa. A tak, hoci už Ladislav Grosman roky žil v Izraeli, v jeho literárnom úsilí stále dominovala krajina a ľudia, z ktorých vyšiel. Kraj jeho mladosti, ktorý sa mu dostal pod kožu. Mal ho vžitý tak intenzívne, že aj v novom prostredí, kde jeho život a hodnoty prevracali naruby neustále vojny s arabskými susedmi, videl v spomienkach zasľúbenú zem

v podobe krajiny a ľudí pod Vihorlatom – napriek tomu, čo všetko tam prežil. V Izraeli tiež uvidel svetlo sveta jeho román Z pekla šťastie. Vyšiel aj v slovenčine v roku 2001 v Múzeu židovskej kultúry. Nedokončený ostal rozsiahly román Adam, syn človeka. Novinár Yehuda Lahav, ktorý s ním spolupracoval v Izraeli, uviedol: „Ladislav Grosman sa do konca života cítil ozaj doma tam ďaleko na Slovensku. Zomrel skôr, než by bol mal možnosť – a to je už paradox dejín – hoci jediný raz opäť navštíviť svoju rodnú krajinu, ktorá sa mu dvakrát spreneverila, a predsa ju považoval za svoju.“

■ KONIEC SEMESTRA...

„Dvadsiateho piateho januára 1981 sa začal prvý deň semestrálneho voľna. Manžel ma odviezol do práce a o pol hodiny na to mi telefonovali, aby som išla rýchlo domov,“ končila svoje rozprávanie Edita Grosmanová. „Bola som presvedčená, že manžel mal autonehodu, lebo bolo to hneď po tom, čo ma doviezol. Prišla som na dvor a vidím, že auto je celé a okno je otvorené. Viete, u Židov, keď niekto umrie, otvoria okno, aby jeho duša vyletela. Bála som sa vstúpiť, no a keď som vošla, už ležal na zemi s elektródami. Zomrel na zastavenie srdca za pár sekúnd a veľmi romanticky. Všetko, čo robil, bolo mimoriadne. Predtým zavolal našu priateľku, akademickú sochárku, ktorá pracovala na jeho buste, na múčnik a kávu. Prišla a vyčítala mu, že už každému čítal z románu Z pekla šťastie a jej ešte nie. Šiel po rukopis, a keď videla, že sa nevracia, išla za ním. Sedel na gauči s rukopisom a bol mŕtvy...“

■ SO ZLOMENÝM KRÍDLOM

Edita Grosmanová priblížila ešte jeden dôležitý moment spájajúci sa s významom manželovho diela: „Šesť dní predtým než zomrel, prišli k nám dvaja mladí ľudia z komisie Nobelovej ceny. Sadli si ku káve, veľmi priateľsky sa pozhovárali, urobili fotky a odišli. Stalo sa tak 19. januára 1981. Keď 25. januára manžel zomrel, museli sme to oznámiť aj do Švédska, pretože Nobelove ceny sa dávajú iba živým. Dodnes nevieme, koľko autorov kníh bolo v tom roku nominovaných a aké boli jeho šance. Ale už to, že vo švédskej akadémii bol záujem o Obchod na korze, je ocenením. Keby Ladislav nič iné nebol napísal, aj tak by prispel do pokladnice svetovej literatúry. Môj manžel vždy bol a navždy ostal Humenčanom, nikdy sa tým netajil, miloval toto mesto a zomrel s láskou k nemu.“

Na náhrobnom kameni Ladislava Grosmana je vytesané: „Lietal so zlomeným krídlom.“ Navonok pôsobil veselo, ale v srdci bol nesmierne smutný. Jeho manželka Edita sa o tomto ryse jeho povahy zdôverila slovami: „Nikdy sme o tom nehovorili, ale myslím si, že jeho spoločenské vystupovanie bolo vyrovnaním strašného smútku, ktorý pociťoval od vojny. Prenasledovala ho myšlienka, že nestačí všetko vypovedať, akoby mal zvláštny pocit viny. Ten pocit má každý z nás, kto prežil.“

Meno Jozefa Miloslava HURBANA sa v Trenčíne skloňovalo viac než inokedy

Seminár o beckovskom rodákovi prilákal študentov

Text a foto: Vlastimil UHLÁR

Seminár pod názvom Hurban v našich dňoch sa uskutočnil pri príležitosti dvojstého výročia narodenia kňaza, politika a novinára Jozefa Miloslava HURBANA. Bol výsledkom spolupráce Trenčianskeho samosprávneho kraja (TSK), Matice slovenskej, Trenčianskeho múzea v Trenčíne a Trenčianskeho osvetového strediska (TOS) v Trenčíne. „Seminár sa konal pod záštitou predsedu TSK Jaroslava Bašku a nadväzoval na oslavy, ktoré sa konali v rámci dvojstého výročia narodenia tohto národného buditeľa," priblížil riaditeľ Úradu TSK Michal Žitňanský.

Seminár otvorila Viera Slivová z TOS v Trenčíne. Medzi prítomnými boli aj študenti zo Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Trenčíne a z Piaristického gymnázia Jozefa Braneckého v Trenčíne. Prihovoril sa im riaditeľ Úradu TSK Michal Žitňanský a podpredseda Matice slovenskej Viliam Oberhauser. Pred samotným blokom prednášok sa predstavilo ženské trio Krajka z Trenčína. Súčasťou literárno-hudobnej kompozície boli tiež dve poslucháčky druhého ročníka herectva Fakulty dramatických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici.

Vedecký tajomník Matice Peter CABADAJ počas referátu.

■ **PREDNÁŠKY**

Blok prednášok začal Pavol Parenička z Matice slovenskej (MS) v Martine, ktorý sa sústredil na životný príbeh Jozefa Miloslava Hurbana. „Hurbanov život bol veľmi dramatický, preto verím, že takéto prednášky môžu aj pre študentov znamenať akési spestrenie vyučovania. Lektori, ktorí sa zaoberajú deväťnástym storočím a obdobím slovenského národného obrodenia, im pomôžu priblížiť širší historický kontext a osudy týchto osobností. Hurban napísal dvadsaťpäť kníh a stovky, ba možno až tisíce článkov, ktoré patria k základom literárnej, historickej či teologickej vedy," vyslovil Pavol Parenička poukazujúc už aj na tému, ktorej sa venoval jeho kolega z MS v Martine Peter Cabadaj. Ten poslucháčom priblížil Hurbana ako spisovateľa a publicistu. Beckovský rodák bol prvým predsedom Slovenskej národnej rady, ktorá vznikla počas slovenských dobrovoľníckych výprav. Rozprávala o nich Mária Kováčiková z Trenčianskeho múzea v Trenčíne, ktoré je v zriaďovateľskej pôsobnosti TSK. „Dobrovoľníci zo slovenského ľudu sa nebáli vziať zbrane do rúk a bojovali za svoju slobodu. Často ukázali, že sú statočnejší a majú väčšiu odvahu ako cisárske vojsko," priblížila M. Kováčiková.

Riaditeľ Archívu MS P. MADURA.

■ **VÝSTAVY**

Počas seminára boli pripravené i sprievodné podujatia v podobe panelových výstav, ktoré si môže prísť prezrieť široká verejnosť do priestorov Úradu TSK do 5. mája 2017. Výstavu s názvom Pravde a národu pripravil Jozef Karlík. „Výstava bola koncipovaná tak, aby bola jedným z bodov celonárodných osláv v Beckove, ktoré sa uskutočnili v marci. Je zložená z viacerých panelov, pričom mnohé z nich sú obsahovo zamerané práve na osobnosť Hurbana a to hneď z viacerých pohľadov. Každý panel môže byť osobitne, no spoločne všetky tvoria jeden komplexný celok," ozrejmil J. Karlík. Druhá výstava s názvom Sláva národa hodná je obetí je výstavným projektom Matice slovenskej a jej autorom je Pavol Madura.

Mladomatičný turnaj vo florbale dievčat 2017

Vhodný šport aj pre dievčatá

Text a foto: Miloslav SLÁVIK

Florbal je síce mladý, no dynamicky sa rozvíjajúci šport. Oslovuje predovšetkým mladých ľudí najmä pre svoju podobu s ľadovým hokejom a nenáročnosť. Keďže sa vo florbale nevyužívajú fyzické kontakty až v takej miere ako v iných športoch, oslovuje aj ženy a dievčatá. Vzniká tak dopyt po súťažiach medzi klubmi z celého Slovenska, ktoré rozvíjajú toto čoraz populárnejšie odvetvie športu.

Mladomatičný odbor v Košiciach už od júna 2016 podporuje dievčenský florbal s cieľom založiť dievčenský florbalový klub a zúčastňovať sa na pravidelných súťažiach Slovenského florbalového zväzu. Vedenie odboru sa preto rozhodlo zorganizovať na Slovensku jedinečné podujatie – čisto dievčenský florbalový turnaj v dvoch kategóriách – žiačok do pätnásť rokov a junioriek do osemnásť rokov.

Ceny pre víťazov turnaja.

Na pozvánku zareagovalo celkovo šesť klubov z celého Slovenska a hostiteľky turnaja z Košíc. V sobotu 25. mája sa súťaž začala zápasom medzi domácimi žiačkami z Košíc a dievčatami zo ZŠ Čachtice. Celkovo odohrali kluby desať zápasov s konečným poradím: 1. TJ Tatran Zákamenné, 2. ŠK Belá, 3. ZŠ Čachtice, 4. FbC Slovan Rimavská Sobota a 5. domáce Košice. Najlepšou hráčkou bola vyhlásená Veronika Vráblová a brankárkou Natália Polťáková. V nedeľu 26. mája turnaj pokračoval kategóriou junioriek do osemnásť rokov. V tejto kategórii súťažili štyri kluby, ktoré sa umiestnili v tomto poradí: 1. FbC Mikuláš Prešov, 2. FbC Slovan Rimavská Sobota, 3. ŠK 1. FbC Zvolen, 4. TJ Tatran Zákamenné. Najlepšou hráčkou sa stala slovenská juniorská reprezentantka Kristína Čintalanová z Rimavskej Soboty a najlepšou brankárkou Mária Podhorová zo Zvolena.

Turnaj dievčat vo florbale 2017 v Košiciach splnil svoj cieľ – dal zmysel športovému snaženiu žiačok, vytvoril príjemnú platformu na budovanie vzťahov, získavanie a výmenu skúseností a v neposlednom rade prispel aj k propagácii aktivít Mladej Matice v Košiciach. Veríme, že o rok sa znova stretneme na rovnakom podujatí, strávime príjemné chvíle a utužíme nielen nové priateľstvá, ktoré sme nadviazali, ale rozvinieme i národnú a matičnú myšlienku.

Slováci na jazykovo zmiešaných územiach slovenskej republiky

Prejavy národnej a kultúrnej identity

Miloslav SLÁVIK – Karikatúra: A. MIŠANEK

Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej vás srdečne pozýva na piatu odbornú konferenciu, ktorá sa zaoberá podmienkami na jazykovo zmiešaných územiach slovenského juhu v rôznych oblastiach politického a verejno-spoločenského života.

Bude sa konať 24. mája v Dome Matice slovenskej v Nitre. Ak považujeme za pôvodcu kultúrnych prejavov národa národnú a kultúrnu identitu, potom by stredobodom záujmu spoločnosti mali byť najmä ich kľúčové entity – jazyková a vzdelávacia oblasť. Preto sme zámerne zvolili profil konferencie orientujúci sa na tieto témy a súvisiace oblasti s dôrazom na aktuálnu aplikáciu legislatívy, týkajúcu sa jazykovej situácie na juhu štátu. Ďalšie príspevky by sa mali zamerať na okruh tém vychádzajúcich zo súčasnej politickej situácie, z hospodárskeho a ekonomického rozvoja, pôsobenia štátnej správy a územných samospráv a cirkvi, na charakter podnikateľskej obce a mediálneho priestoru a činnosť tretieho sektora v podmienkach slovenského juhu. Tematicky tak konferencia bude nadväzovať na predošlú a bude smerovať k záverečnému zhodnoteniu postavenia a práv Slovákov v južných okresoch. Zhodnotenie bude SNV realizovať bezprostredne po konferencii v Správe o postavení a právach Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach SR, ktorej obsah budú tvoriť aj informácie z príspevkov konferencií.

POZVÁNKA

■ **CIEĽ KONFERENCIE**

Definovať podmienky a prijať závery k aktuálnej jazykovej situácii v južných oblastiach Slovenska.

Zhodnotiť súčasný stav kultúrneho rozvoja (najmä jazykovú a vzdelávaciu oblasť) Slovákov v južných oblastiach Slovenskej republiky.

Navrhnúť opatrenia na zlepšenie postavenia a práv Slovákov.

■ **TÉMY KONFERENCIE**

Súčasná aplikácia jazykovej legislatívy na slovenskom juhu.

Vplyv, dôsledky a reakcie slovenskej spoločnosti na uplatňovanie jazykovej legislatívy.

Dvojjazyčnosť a enkulturačný proces najmladšej slovenskej generácie.

Pozícia štátneho jazyka v geografických názvoch a tlačových orgánoch samospráv.

Angažovanosť samospráv a politických a občianskych subjektov v jazykovom priestore.

Občianske aktivity ako stimulátor podpory rozvoja národnej a kultúrnej identity – obdobie od roku 2000.

Participácia Slovákov na tvorbe regionálnej politiky (prípadová štúdia).

Národné hmotné a duchovné dedičstvo slovenského juhu – dejiny a prítomnosť.

Status majoritnej kultúry na juhu Slovenska – mýty a pravdy.

Kultúrny kontakt majority s národnostnými subkultúrami – izolácia a integrita.

Volebné programy slovenských politických strán a ich napĺňanie v jazykovo zmiešaných oblastiach Slovenska (analýza).

Vplyv, miera a výchova miestnych cirkevných farností (katolícke a evanjelické) k národnej a kultúrnej identite Slovákov.

Duchovné dedičstvo Hurbana – inšpirácia pre slovenský juh.

MATIČNÉ DEPEŠE

Protestujúcich pribúda

Miestny odbor Matice slovenskej v Nitre sa pripája k protestnému Vyhláseniu o navrhovanej dvojjazyčnosti na železničných staniciach SR uverejnenom v Slovenských národných novinách č. 11/2017. „Táto aktivita je pre nás nepochopiteľná v čase, keď súčasťou vládnej koalície je aj Slovenská národná strana," uvádza sa vo vyhlásení podpísanom MUDr. Jánom Petruškom, predsedom MO MS Nitra

Keramikove spomienky

Ako to v minulom dvojčísle čísle SNN pripomenul náš spolupracovník Ján Čomaj, keramický majster tvoriaci svetoznáme plastiky, národný umelec Ignác Bizmayer sa tento rok dožíva krásneho jubilea – deväťdesiatich piatich rokov. Pri tejto príležitosti SNM-Múzeum Ľudovíta Štúra usporiada v priestoroch Kultúrneho domu Ľudovíta Štúra v Modre 28. apríla 2017 o 15.30 h slávnostný večer. Súčasťou programu bude hra na fujaru v podaní Romana Kuchtu, blahoželania majstrovi, hudobno-literárne pásmo v podaní umelcov G. Švercelovej, K. Mrázovej a D. Jarjabka s klavírnym sprievodom D. Stankovského. Vystúpia i členovia miestneho občianskeho združenia Kraľovan s folklórnym programom. Pre návštevníkov v rámci sprievodného programu sprístupnia v čase od 9. do 16. h Galériu národného umelca Ignáca Bizmayera v bašte bývalého modranského opevnenia.

Zároveň otvoria výstavu Spomienky Ignáca Bizmayera na detstvo a mladosť vo fotografiách s uvedením rovnomennej publikácie autoriek O. Pavúkovej a S. Hrdlovičovej.

Noc literatúry 2017

Noc literatúry sa tento rok na Slovensku uskutoční už deviaty raz v Bratislave, Nitre, Modre, Senci, Dolnom Kubíne, Banskej Štiavnici, Trenčíne, Žiline, Košiciach, Banskej Bystrici a v Trnave. Cieľom je zoznámiť čitateľov s dielami európskych autorov na netradičných i tradičných miestach. Ukážky vyberá České centrum v spolupráci s veľvyslanectvami zapojených krajín. Čítajú známi ľudia – herci, primátori, osobnosti konkrétneho mesta. Do podujatia sa ôsmy raz zapojí 11. mája aj mesto Trnava, kde v Knižnici Juraja Fándlyho úryvky z kníh P. Macsovszkého, J. Erpenbeckovej. C. Barrio Lópezovej, I. Calviniho. D. Grossmana prečítajú B. Chmelík, vysokoškolský pedagóg a spisovateľ, M. Jurčo, redaktor RTVS, N. Kočanová, herečka Divadla Jána Palárika v Trnave, P. Tomašovič, hovorca mesta a spisovateľ, a Pero Le Kvet, patafyzik, kníhkupec a básnik.

Noc literatúry v Bratislave bude v tomto roku 10. mája a literárnymi prácami sa tu predstaví Belgicko, Francúzsko, Poľsko, Maďarsko, Rakúsko, Slovensko, Česko, Európska komisia, Španielsko, Taliansko, Nemecko.

(se)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Ide o Slovensko!

Zdá sa, že tento malý kúsok zeme uprostred Európy, naša drahá vlasť Slovensko, je tŕňom v kohosi oku. Sú médiá, a je ich, žiaľbohu, väčšina, ak nie takmer všetky, ktoré sa nehanbia v súvislosti s definíciou fašizmu – ozaj, prečo je toto slovo práve teraz tak veľmi frekventované?, pošpiniť všetko, čo sa pošpiniť len dá. V Sme uverejnili 21. januára t. r. text akéhosi Ivana Buraja (podľa údajov na konci „filozofa a vysokoškolského učiteľa“) pod názvom „Kedy (ešte) nie sme a kedy (už) sme fašisti?“, v ktorom sa doslovne uvádza: „Prvým znakom fašizmu by mohlo byť jeho lipnutie na tradícii,“ a ďalej: „V našich podmienkach ich (rozumej tradicionalistických mysliteľov) predstavovali a dodnes predstavujú povedzme štúrovci a takisto konzervatívni historici so svojimi predstavami o existencii akéhosi jedinečného, ba niekedy až vyvoleného národa ‚starých Slovákov‘.“

Na tieto až neuveriteľne drzé tvrdenia dosiaľ nikto nereagoval možno len preto, že tento denník má zúfalo nízky počet čitateľov. Ktovie, či si toto tvrdenie už všimla naša sliediaca NAKA, lebo ako áno, ako nie, nejde o hanobenie tohto národa (?), keď jednej z jeho doslova „zakladajúcich“ generácií intelektuálov podsúva nejaký „filozof a vysokoškolský učiteľ“ prvky fašizmu?!

Krútenie pravdy, aké si v okolitých národoch a štátoch nemožno ani len prestaviť, sa pritom deje práve v čase, keď sa vydavatelia tohto i ďalších plátkov (veruže, takmer všetkých „našich“!) usilujú „pomôcť študentom zorientovať sa v spravodajských informáciách, ktoré nájdu na internete či sociálnych sieťach, ako odolať propagande, konšpiráciám a dezinformáciám“, a intenzívne to vtĺkajú do hláv stredoškolských učiteľov a ich prostredníctvom študentom!

Ak už niekto aj zo štúrovcov robí fašistov, mala by sa končiť každá „zábava“ či „pohoda“! Lebo ide o nás, o Slovensko. Bojuje sa o našu mladú generáciu, aby aj to, čo ešte máme (vodu, pôdu), sme ľahkovážne „ponúkli“ „spravodlivým a slušným“ spomedzi nás, no najmä spoza hraníc?

Aj takto sa dajú vytĺkať peniaze z našich daní, a to prostredníctvom podpory treťosektorového úpadku či novín, ktoré okrem slovenských písmen nemajú nič slovenské. A ktorých čitatelia, ak ešte sú, vykrikujú po bratislavských uliciach, že nie sú (sme) národ.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Hurban a Krompachy nemajú k sebe tak ďaleko, ako by sa zdalo

Nechceme viac zakliati hlivieť...

Text a foto: Anna GRONDŽELOVÁ

Jedno z hesiel Jozefa Miloslava Hurbana sa stalo aj názvom podujatia, ktoré bolo venované tomuto veliká novi slovenskej histórie pri jeho dvojstom výročí narodenia. Organizátorom bol Miestny odbor Matice slovenskej v Krompachoch. Okolo stovky žiakov krompašských škôl strávilo hodinku v základnej umeleckej škole nielen poznávaním života a diela významného dejateľa 19. storočia, ale zábavnou formou kvízu si mohli dve základné školy – Maurerova a Zemanská – zmerať vedomostné sily.

Ani metafora „zakliati hlivieť“ nerobila žiakom problémy. Hlivieť – nič nerobiť – napriek tomu, že je to zastarané slovo, mladá generácia jeho význam pozná, ale asi nie v spojení so slovom zakliati. Prezentácia, ktorú prichystala Mgr. Anna Pustayová, bola pripravená najmä na prepojenie Hurbana a Krompách. Jeho dcéra Želmíra, manželka Viktora Lorenca, pochovaná na krompašskom cintoríne, šíriteľka osvety v našom meste, pre mladú generáciu je neznáma a možno aj mnohým Krompašanom. Meruôsme roky, že sú štyridsiate, že rok 1848, je revolučný rok, zrejme počuli žiaci prvýkrát. Hoci v dejepise a na slovenskom jazyku sa učia o týchto udalostiach . V akom jazyku písal väčšinu diel, že to bola čeština, to nevie každý. No a napísať vetu štúrovským pravopisom v zmysle „píš, ako počuješ“, je dosť zložité pre každého z nás. Je zábavné pripomenúť zabudnuté slová z Hurbanovho slovníka, napr. frajlička (slečinka), skučko (lakomec), šupaky (peniaze), budúnok (dom, stavisko).

Časopis Slovenské pohľady, ktorý založil Hurban v roku 1846, vychádza podnes. Je to najstarší časopis pre literatúru, vedu a umenie. Je zaujímavé dozvedieť sa, že manželka Hurbana Anna Jurkovičová bola prvá slovenská herečka, veď dovtedy ženské úlohy hrali muži oblečení za ženy. Taktiež ak sa opýtame Krompašanov, ktoré ulice sú spojené s osobnosťou Hurbanovho zaťa (V.Lorenca) – Ulica Lorencova, to je samozejmé, ale aj Kúpeľná, viažuca sa na kúpele, ktoré nedostaval na Líščom vrchu, to málokto vie. Na počesť Hurbana v roku 2007 bola vydaná poštová známka s jeho portrétom. A čo viac k nemu dodať. Celý dospelý život žil pod policajným dozorom, bol väznený, žil v chudobe so svojimi deviatimi deťmi. Napriek tomu vyzýval „milovať vlasť, žiť za národ a zaň život klásť“.

V Krompachoch si Hurbanovo jubileum pripomenuli kvízovou súťažou pre školákov.

V mene slobody a národnosti brojil proti odrodilcom, bojoval za slovenský národ, vždy žil v nádeji, nikdy sa nevzdával. Jeho busta je umiestnená v hlavnej hale v parlamente. Keď naši poslanci dostali otázku od novinára, či vedia, kde sa nachádza, poniektorí to ani nevedeli, aj keď stáli blízko nej. Smutné je konštatovať, že novodobí tvorcovia slovenskej histórie sa tak málo riadia odkazom tých, pre ktorých bol národ svätý. Preto aj to málo, čo z tej hodinky venovanej spomienke na bojovníka za slovenský národ urobí cestičku v poznaní našich detí, stojí za to.

Mladí matičiari na národných oslavách Hurbanovho výročia v Beckove

Kráčajú v stopách významného národovca

Text a foto: Ondrej SMUTNÝ

Pred dvesto rokmi sa 19. marca 1817 v Beckove narodil v rodine evanjelického farára slovenský národovec, popredný predstaviteľ štúrovskej generácie, kňaz, politik a spisovateľ Jozef Miloslav Hurban. Práve toto významné výročie narodenia bolo podnetom na aktívnu účasť aj mladých matičiarov z Banskej Bystrice a zo Zvolena na celonárodných hurbanovských oslavách v jeho rodisku.

Mladí matičiari zo Zvolena a z Banskej Bystrice v Hurbanovom rodisku v Beckove.

Pre mladých matičiarov pod vedením predsedu OMM Banská Bystrica Adama Polievku a predsedu OMM Zvolen Ondreja Baranca sa program osláv začal už v sobotu 18. marca 2017 večer prednáškou o živote a pôsobení J. M. Hurbana, ktorú pripravil tajomník Matice slovenskej Marek Hanuska. Mládežníci sa z prednášky dozvedeli veľa zaujímavých informácií, trebárs aj to, že Hurban bol prvý predseda Slovenskej národnej rady. V nedeľu sa zúčastnili na slávnostných službách Božích v evanjelickom kostole v Beckove, kde J. M. Hurbana pokrstili. Po obrade sa matiční mládežníci presunuli k Hurbanovmu pamätníku, kde sa uskutočnilo slávnostné kladenie vencov. Nedeľňajší program vyvrcholil návštevou expozície venovanej životu a dielu J. M. Hurbana z dielne Trenčianskeho múzea. Tu sa mladí matičiari dozvedeli fakty z jeho života, ktoré by však mali zaznievať najmä na našich slovenských základných a stredných školách. Treba dúfať, že znovu vyrastie zo študujúcej mládeže národná elita, ako sa to stalo v polovici 19. storočia. K tomuto cieľu musí zákonite smerovať aj naša matičná činnosť, a to nielen v regiónoch, ale aj v koordinovanom úsilí celej slovenskej spoločnosti.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V čísle 9 Slovenských národných novín sme sa pýtali, ako je pomenovaný ropovod, ktorý privádza ruskú ropu do Vlčieho hrdla v bratislavskom Slovnafte? Správna odpoveď: Družba. Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Jozef Miko, Michalovce; Paulína Priščáková, Zvolen; Otto Kohulák, Ploštín. Blahoželáme!

• Teraz nás zaujíma, ako sa volala firma, ktorú podviedli M. Kováč ml. a jeho spoločníci predtým, ako jeho otec – prezident SR – udelil na tento skutok milosť?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu uvedenú aj v tiráži týchto novín našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do konca apríla t. r.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

29. apríla

– osemdesiatpäť rokov od narodenia významného slovenského biochemika Ivana Pecháňa (1932 – 2010)

30. apríla

– sto desiate výročie narodenia klavírneho virtuóza a skladateľa prof. Rudolfa Macudzińského (1907 – 1986); okrem vlastných koncertov takmer šesťdesiat rokov vystupoval s manželkou na turné po celej Európe

– pred pätnástimi rokmi zomrel prvý majster kompozičného šachu na Slovensku Alexander Pituk (1904 – 2002)

1. mája

– pred päťsto rokmi hradný pán Slovenskej Ľupče vyraboval a podpálil mesto Brezno

– stopäť rokov, čo slávnostne otvorili kúpeľný hotel Thermia Palace v Piešťanoch (1912)

– zahraničné vysielanie nášho rozhlasu má osemdesiat rokov; zaznelo 1. 5. 1937

2. mája

– stoštyridsať rokov od narodenia katolíckeho kňaza Floriana Tománka (1877 – 1948), národovca a šéfredaktora Ľudových novín, ktoré presadzovali autonómiu Slovenska od vzniku ČSR

– za účasť v panslávskych spolkoch vylúčili pred sto tridsiatimi piatimi rokmi dvanásť slovenských študentov z evanjelických lýceí v Bratislave a Prešove (1882), medzi nimi boli aj také budúce osobnosti národného života ako Štefan Daxner, Peter Makovický a i.

– šesťdesiat rokov, čo tajná služba uniesla z Rakúska Jozefa Vicena (1957), jedného z organizátorov protikomunistického hnutia Biela légia; v Prahe ho odsúdili na dvadsaťpäť rokov

– prvú transplantáciu pečene na Slovensku uskutočnili v Rooseweltovej nemocnici v Banskej Bystrici v roku 1997; 20. výročie

3. mája

– stosedemdesiatpäť rokov, čo Jána Hollého na jeho fare navštívil veľký ruský slavista Izmail Sreznevskij (1842)

– päť rokov od smrti rímskokatolíckeho biskupa Františka Tondru (1936 – 2012)

4. mája

– pred sto tridsiatimi rokmi sa narodil jeden z priekopníkov slovenskej ľahkej atletiky Ján Hajdóczy z Ružomberka (1887 – 1950)

– sedemdesiat rokov, čo sa skončila platnosť tzv. retribučného zákona, ktorého cieľom bolo potrestať vojnových zločincov v ČSR (1947); so súhlasom prezidenta Beneša sa to zmenilo na masový pohon, súdili stotridsaťtisíc ľudí, sedemstotrinásť dostalo trest smrti a sedemstoštyridsaťjeden doživotie, približne toľko ľudí ako v Nemecku, ktoré vojnu vyvolalo a navyše malo šesťkrát viac obyvateľov

– šesťdesiatpäť rokov uplynulo od smrti zakladateľa slovenského moderného sochárstva Jána Koniarka (1878 – 1952)

– sudca JUDr. Štefan Harabin má šesťdesiat rokov

– dvadsaťpäťku oslávi slovenská krasokorčuliarka Ivana Reitmayerová

5. mája

– päť rokov od smrti kameramana Tibora Biatha (1925 – 2012); zo štyridsiatich jeho celovečerných filmov si pripomeňme aspoň Boxer a smrť, Červené víno, Prípad Barnabáša Kosa...

– hokejista Žigmund Pálffy má štyridsaťpäť rokov

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.